

JUF /Jordbrukarnas Ungdomsförbund.

JUF bildades 1918 och verkade för att aktivera ungdomar kring jordbruk, natur och miljö samt stimulera till kulturell verksamhet.

År 1919-1920 startade **Erik Sundblad** och **Artur Öberg** JUF i Håbo-Tibble. Artur Öberg var ordförande.

De började med studiecirkel och till en början höll ungdomarna till i Sundbladhs drängkammare. Senare fick de ett rum och kök på Jädra Prästgård. Där lärde ungdomarna sig att dansa folkdans efter instruktionerna från en bok och de spelade teater. De blev tydligen så skickliga för de uppträdde på scen både med sin teater och dans. En teaterscen och dansbana byggdes i Helgesta backe . Det blev Håbo-Tibbles festplats. Teatergruppen hade **Rutger Mark** som sin främste skådespelare. Han var mycket duktig och framstående. Oftast uppträdde de i gamla Håbo-Tibble skolan men på somrarna hade de utescen. De var uppskattade och hade stor publik.

JUF levde kvar åtminstone till efter 1945. Folk i trakten har berättat att de i månskenet åkte skidor till studiecirkelarna, bland annat till Alby Gård.

J.V.F.
ORDFÖRANDE

 UNO ANZEN VÄRFUKYRKA	 CARL CARLSSON VILLBERGA	 GUSTAV CARLSSON SKOKLOSTER	 ERVIN CARLSSON TILLINGE	 JOHN EDLING FILM
 HUGO JOHANSSON VÄLBY	 G. KARLSSON Bolsågsten	 NILS LJESTRÄND ENKÖPING	 HERBERT LENNARTSSON VECKHOLM	 HERBERT LIDÉN FITJA
 E. RÄTZÉN VÄLBY	 ERIK LINDSTRÖM TENSTA	 BIRGER MALMQVIST SPARRÅTRA-BRED	 ERIK STAM GRILLBY	
 RICHARD UPPGREN BALINGSTA	 EMANUEL WENDIN MORKARLA	 ARTUR ÖBERG HÄBO-TIBBLE		

Ljudband 35

Rut Andersson

Vi Långbacken i vägskalet fanns en dansbana (Helgesta ? Ingers kommentar)
Rut har aldrig varit på en dansbana. Det var ofta slagsmål mellan olika sockengång. En del blev så skadade att de fick hjälpas hem.

JUF.

Runt 1920 startade JUF, där Artur Öberg och Erik Sundblad var ledargestalter och skrev och spelade teater. 316

Sune Åkerlindh

Från ljudband 106

Elof Norén

Dansbana, Helgesta teater

Jag spelade mkt på Helgesta dansbana och där fanns ett litet hus där man spelade teater. Det kom även främmande teatersällskap. Artur Öberg i Håbo-Tibble, Erik Sundblad, Salberg och Strandberg både skrev och spelade de olika rollerna i revyer. Det var JUF som stod bakom. Lantarbetarna satte till sist upp egen dansbana. Man hade ryttartävlingar och utflykter med båt.

Linköpings universitet
Grundskolläraryrket, 4-9

Jan Karlsson

Drömmen om en framtid för landsbygden-

En studie av Jordbrukare Ungdomens Förbunds lokala verksamhet i
folkhemmets Sverige

Examensarbete 10 poäng

LIU-LÄR-02/32—SE

Handledare:
Kent Waltersson,
Institutionen för TEMA

Avdelning, Institution

Division, Department

Institutionen för Utbildningsvetenskap
(tidigare ITL)
581 83 LINKÖPING**Datum**

Date

2003-04-30

Språk

Language

 Svenska/Swedish
 Engelska/English**Rapporttyp**

Report category

 Licentiatavhandling
 Examensarbete
 C-uppsats
 D-uppsats
 Övrig rapport**ISBN****ISRN** LIU-LÄR-L-EX-02/32--SE**Serietitel och serienummer**

Title of series, numbering

ISSN**URL för elektronisk version**<http://www.ep.liu.se/exjobb/iuv/2002/lpl/032/>**Titel****Drömmen om en framtid för landsbygden** - En studie av Jordbrukare Ungdomens Förbunds lokala verksamhet i folkhemmets Sverige

Title

The dream about a future for the countryside- A study of the Young farmers association's local activities in the welfare state of Sweden**Författare**

Author

Jan Karlsson

Sammanfattning

Abstract

Denna uppsats har som övergripande syfte att studera landsbygdsungdomarnas föreningsliv och tar sin utgångspunkt i Jordbrukare Ungdomens Förbund (JUF). Förbundet har studerats genom de brev som lokala avdelningar i landet skickat in till förbundets tidning som kallades JUF-bladet. Inledningsvis kommer en historisk bakgrund att presentera JUF och dess utveckling under den tid som uppsatsen avser att studera (1925-1960). Då de resultat som genomgången av breven frambringar kommer att jämföras med de idéer och drivkrafter som låg bakom folkhemmet kommer även en genomgång av detta att finnas med.

Både landsbygdens utveckling under det tidiga 1900-talet och ungdomars situation under perioden kommer att undersökas i uppsatsen. Detta utgör en viktig del av historieundervisningen som denna uppsats strävar efter att belysa.

Nyckelord

Keyword

Landsbygd, ungdom, Jordbrukare Ungdomens Förbund, JUF, folkhemmet

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 4
1.1 Forskningsläge	s. 5
1.1.1 Ekonomisk och social bakgrund	s. 5
1.1.2 Historiesynens och nationalismens betydelse	s. 7
1.1.3 Synen på ungdomar och deras aktiviteter	s. 8
1.1.4 Forskningen om JUF	s. 10
1.2 Syfte och frågeställningar	s. 11
1.2.1 Avgränsningar	s. 12
1.3 Material och metod	s. 12
1.4 Bakgrund	s. 14
1.4.1 Lokalavdelningarnas bakgrund	s. 17
2. JUF i nöje och arbete	s. 19
2.1 Avdelningarnas lokaler	s. 19
2.2 JUF och intresset för historia	s. 20
2.3 Utbildningsverksamheten inom JUF	s. 21
2.4 JUF och tävlingsverksamheten	s. 24
2.5 JUF och nöjeslivet	s. 26
2.6 JUF- ett alternativ eller ett komplement till folkhemmet?	s. 33
2.7 Idealmänniskan- hur skulle denna se ut?	s. 39
3. Avslutning	s. 41
4. Referenser	s. 42

1. Inledning

Ett betydelsefullt mål för skolans undervisning i historia är att få eleverna att förstå de stora förändringar som det svenska samhället har genomgått under 1900-talet. Det innefattar många olika moment, bland annat industrialiseringsprocessen, urbaniseringen och välfärdssamhällets framväxt. Om dessa processer inte undersöks är det omöjligt att förstå varför vårt samhälle ser ut som det gör idag. Under 1900-talet kom den svenska industrin att expandera mycket och vissa industrigrenar kom att tillhöra de mest utvecklade i världen. Allt eftersom ekonomin växte starkare uppkom även en önskan bland befolkningen att försöka sträva mot en förbättrad levnadsstandard för Sveriges medborgare. Denna dröm om det goda samhället skulle komma att präglade svensk inrikespolitik under flera decennier. Drömmen benämns ofta folkhemmet och detta har också studerats i denna uppsats för att bättre kunna förstå den svenska inrikespolitik som fördes.

Den svenska befolkningsstrukturen ändrades kraftigt under välfärdssamhällets uppbyggnad. Industrialiseringen krävde mycket arbetskraft och många personer på landsbygden flyttade in till de ständigt expanderande städerna. Jordbruket krävde inte lika mycket folk under 1900-talet som det gjort under tidigare sekler och en tilltagande mekanisering gjorde att ännu fler personer blev tillgängliga.

En ny kategori människor gjorde också sitt inträde på scenen: ungdomarna. Under 1900-talet fick de allt mer fritid och pengar, och det gjorde att nöjeslivet blev större än någonsin tidigare. Många äldre människor oroade sig över den nya ungdomskulturen som ansågs skadlig för deras sinnen.

Genom att ta med ovanstående kan ämnet kännas relevant för de elever som ska läsa det. Jämförelser kan göras mellan ungdomars situation idag och den som rådde under tidigt 1900-tal. Ungdomars nöjen har alltid upprört den vuxna generationen så diskussioner kan föras om situationen är likadan idag som den var då. Likaså belyses landsbygdens utveckling i uppsatsen, ett ofta bortglömt område då 1900-talet studeras i skolan.

Jag har valt att studera en förening som bildades år 1918. Den fick namnet Jordbrukare Ungdomens förbund (JUF). Stora delar av landsbygden höll på att avfolkas och en nya ekonomisk era höll på att inledas. Bland landsbygdsbefolkningen kom denna avfolkning att gå under begreppet flykten från landsbygden som det var nödvändigt att försöka bromsa. JUF strävade efter att bromsa inflyttningen till städerna. Vilka möjligheter hade förbundet att göra detta? Vad hoppades JUF kunna erbjuda ungdomar på landsbygden som ibland inte trodde att det fanns någon möjlighet till fortsatt arbete där? Dessa och andra frågor kommer att belysas i den här uppsatsen.

JUF var ett förbund i första hand inriktat mot ungdomar och det kan vara intressant för eleverna att studera de ungdomsförbund som varit aktiva i Sverige. Frågan om varför förbundsverksamhetens betydelse har minskat är också relevant att diskutera. Här kan sammankopplingar med ämnet samhällskunskap göras.

För att kunna förstå den tid som JUF bildades i är det nödvändigt att förstå bakgrunden och genomförandet av folkhemmet, försöken att uppnå det optimala samhället för alla Sveriges medborgare.

1.1 Forskningsläge

Mycket av uppsatsen kommer att beröra folkhemmet och dess relation till JUF vilket gör att jag anser det lämpligt att det nuvarande forskningsläget gällande detta bör tas upp. Jag har valt att inkludera en del fakta om folkhemmets uppkomst och drivkrafterna bakom det då detta är viktigt för att förstå den tidsperiod som uppsatsen berör.

1.1.1 Ekonomisk och social bakgrund

De socialpolitiska välfärdsåtgärderna hade inte kunnat genomföras i så stor utsträckning som skedde om inte Sveriges ekonomiska utveckling gått så bra under 1900-talets första hälft. Lars Magnusson, professor i ekonomisk historia, menar att utländskt kapital och en stark efterfrågan i utlandet på svenska råvaror medförde att industrialiseringen kom igång på allvar i Sverige i slutet av 1800-talet.¹ Reallönerna för arbetare började då också stiga under 1800-talets andra hälft och det innebar att mer varor konsumerades. Detta medförde ett lyft för den inhemska konsumtionsindustrin. Flera stora svenska företag bildades under perioden varav flera fortfarande är verksamma. Många intryck togs från England och USA där bland annat tillverkningsmetoder för industrier studerades. Sverige låg jämfört med andra västeuropeiska länder långt efter i utvecklingen av industrin ännu vid 1800-talets slut även om råvaruexporten gick bra. Under de första decennierna av 1900-talet kom detta dock att ändras och tillverkningsindustrin kom att bli av allt större betydelse mycket p.g.a. en kraftig internationell konjunktur.² Konsekvenserna för arbetarna blev främst att lönerna steg ytterligare och en mängd nya jobb skapades. Magnusson understryker vidare att industrins framväxt i Sverige hade försvårats mycket om inte staten bidragit med en utbyggnad av infrastrukturen.

Den ekonomiska grunden för folkhemmet var härmed lagd. Men det räckte inte med att ekonomin gick bra; det krävdes andra drivkrafter för att folkhemmet skulle förverkligas.

Till en början ska själva begreppet folkhem behandlas. Fil Dr i historia Norbert Götz poängterar att det inte var ett socialdemokratiskt begrepp från början.³ Konservativa krafter i Sverige hade talat om folkhemmet som en framtidsvision där det bästa av det förflutna fanns med. Liberaler som Alfred Petersson i Påboda använde sig också av folkhemmet i sitt argumenterande. Götz fortsätter med att Per-Albin Hansson hade använt sig av begreppet långt före 1928, då det så kallade folkhemstalet hölls. Det innehöll en vision om ett rättfärdigt samhälle, ett samhälle där alla medborgare hade en bra tillvaro. En bra utgångspunkt för att fortsätta studera folkhemmet kan vara att som professor i historia Rolf Torstendahl ställa sig frågan om det finns något unikt som socialdemokraterna bidragit med till folkhemmets utveckling. Inget parti har förknippats mer med uppbyggandet av folkhemmet än just socialdemokraterna. Torstendahl tycker sig se en speciell utveckling för hela Västeuropa med avseende på politik och förvaltning

¹ Lars Magnusson, "Det nya riket- industrialismens genombrott i Sverige", i Den välsignade tillväxten ed. Peter Almlund och Kay Glans (Södertälje, 1998) s. 28

² Ibidem, s. 34

³ Norbert Götz, "Den moderna Tomteboljkan", i Den Svenska framgångssagan ed. Kurt Almqvist och Kay Glans s. 105

under hela 1900-talet.⁴ Han presenterar några exempel från sitt arbete med att jämföra efterkrigstidens utveckling i Sverige, Västtyskland och Östtyskland. Där visar han på ett liknande skeende vad gäller t. ex behovet av bostäder som var stort i alla länder och likheter med den statliga regleringen och finansieringen. De åtgärder som vidtogs för att förbättra den svenska välfärden kunde även spåras till andra socialdemokratiska regeringar i Västeuropa. Torstendahl säger inte med detta att det inte skulle ha funnits vissa grader av skillnader mellan länderna, men något direkt unikt saknas för Sveriges del. Till detta kommer att några konservativa regeringar införde åtgärder som liknade de socialdemokratiska. Minst lika betydelsefullt som politiska åtgärder var den gynnade position som Sverige hade av att ha stått utanför de båda världskrigen när Europa 1945 stod inför ett uppbyggnadsskede.

Jan Larsson har en uppfattning som liknar Götz och han menar att industrialiseringen medförde smärtsamma sociala förändringar för människorna när de flyttade ifrån sina hem och istället hamnade i någon av de städer där arbeten fanns.⁵ Utifrån en humanistisk-liberal grund formulerades krav på åtgärder mot att människors liv ödelades på grund av en otvivelaktig kapitalism. Med detta menar han fortsättningsvis att grunden lades för framtida åtgärder på det socialpolitiska området. Allt detta inträffade under 1800-talets sista decennier då det socialdemokratiska partiet fortfarande befann sig långt från regeringsmakten. Han fortsätter sedan sin redogörelse för folkhemmets grundläggande med att påvisa betydelsen av att socialdemokraterna under 1900-talets början allt mer frångick tanken på revolution och istället inriktade sig på att genom fredligt reformarbete förändra samhället.⁶ Detta skulle ske genom att den demokratiska makten erövrades. År 1907 var tron på reformarbete etablerad inom partiet. Det var samtidigt som den svenska arbetarbildningen fick sitt genombrott, allt för att utbilda arbetarna till socialister så att samhället lättare kunde förändras. Här rörde det sig om potentiella framtida stödpersoner till det socialdemokratiska partiet som skulle utbildas. Alla planer skulle ha kunnat vara förgäves om inte den demokratiska makten vanns men det lyckades partiet med. Bland arbetarna som röstade på socialdemokraterna och i partiets ledning fanns en stark önskan att förändra samhället. På detta sätt strävade både de röstande och ledningen åt samma håll. Det var inte bara arbetarna som skulle hjälpa till att bygga det framtida samhället. Alla yrkeskategorier skulle vara delaktiga och det ansågs vara nödvändigt eftersom både administrativ och teknisk kunskap skulle behövas.⁷ Folkhemmet skulle angå hela befolkningen, och inte enbart det styrande partiet socialdemokraterna.

⁴ Rolf Torstendahl, "Neutralitet som självförståelse", Almqvist s. 39 ff.

⁵ Jan Larsson, Hemmet vi ärvde- Om folkhemmet, identiteten och den gemensamma framtiden (Smedjebacken, 1994) s. 46 ff.

⁶ Ibidem, s. 89 ff.

⁷ Ibidem, s. 98

1.1.2 Historiesynens och nationalismens betydelse

Professor i socialantropologi Kajsa Ekholm Friedman skriver om nationalstatens betydelse för folkhemmet.⁸ Hon ser först den allmänna rösträtten som fundamental för att folkhemmet skulle kunna realiseraras. Genom att alla fick rösta blev det möjligt för socialdemokraterna att mobilisera arbetarna och på det sättet ta makten. Vidare anmärker hon att folkhemmet inte hade kunnat förverkligas om det inte funnits en stark känsla av nationell gemenskap i Sverige. Hon fortsätter och påstår att om inte medborgarna hade känt sig inlemmade i samma nation hade inte välfärden kunnat byggas ut i samma utsträckning som skedde.⁹ Priset för välfärden skulle ha upplevts som för högt och det hade rått en stor osäkerhet om vad man som medborgare egentligen skulle ha fått tillbaka i form av ökat välstånd. Patriotismen och det nationella medvetandet var viktiga komponenter vid byggandet av folkhemmet. Med dessa byggstenar skapades en känsla av att medborgarna tillsammans byggde ett bättre samhälle. Det var någonting som berörde dem och inte något som de stod främmande inför.

Betydelsefulla idéer för folkhemmets uppbyggnad förespråkades av Rickard Sandler, en man som varit djupt engagerad i folkbildningen.¹⁰ Larsson ser honom som en föregångsman för den sociala ingenjörskonsten, som innebar en tro att man på vetenskaplig väg skulle kunna förändra samhället. Tanken var att hela samhället skulle användas för att genomföra förändringar till allmänhetens bästa. Utbildning och skolning var viktigt för framtiden. Sändlers arbete kom att fortsätta under 1930-talet av Alva och Gunnar Myrdal. Deras bok "Kris i befolkningsfrågan" ser Larsson som betydelsefull för samhällets omvandling efter socialdemokraternas önskemål. Rationalitet återkommer flera gånger i samband med Larssons genomgång av folkhemmet. Det blev ett begrepp som starkt kom att förknippas med 1930-talet och medborgarna hade stora förväntningar på vad staten kunde bidra med för att förbättra deras standard. Här började den svenska staten att ändra karaktär. Både på det ekonomiska och på det sociala planet valde staten att intervensera långt mer än vad som tidigare varit fallet.¹¹ Näringslivet kom att stegvis integreras i den här förändringen som manifesterades med Saltsjöbadsavtalet 1938.

Härnäst är det dags att se på vad historia betydde för folkhemmet. Fil Dr i historia Henrik Berggren har delat in den svenska nationalistiska synen på historia under 1900-talet i två olika inriktningar: lillsvenskhet och storsvenskhet.¹² Dessa synsätt tar sin utgångspunkt i olika delar av det svenska samhället. Lillsvenskheten utgick från den svenska bondens traditionella frihet och ansåg att de stora hjältarna inom svensk historia var de som bekämpat den orättfärdiga överhögheten som t. ex Engelbrekt och hans uppror på 1400-talet. Många anhängare till denna inriktning längtade tillbaka till en, enligt dem, flydd tid

⁸ Kajsa Ekholm Friedman, "Från nationalstat till mångkulturalism: om förändringen av Sverige runt tusenårsskiftet", Almqvist, s. 261

⁹ Almqvist, s. 262

¹⁰ Larsson, s. 94

¹¹ Ibidem, s. 136

¹² Henrik Berggren, "Den framåtvända ängeln- Nationalism och modernitet i Sverige under 1900-talet", Almqvist, s. 77 ff.

då de svenska bönderna var fria. I skarp kontrast till detta stod anhängarna till storsvenskheten som istället såg Sveriges stormaktstid som den utan jämförelse största perioden inom svensk historia. Istället för bönder var det kungar och herremän som här var värda att beundra och studera. Speciellt överklassen tyckte att storsvenskheten var intressant. Åsa Linderborg, fil dr i historia, visar på hur socialdemokraterna använde sig av den lillsvenska historiesynen i bl.a. valet 1934 då de försökte sammanknyta Hjalmar Branting med Torgny Lagman.¹³ Torgny Lagmans faktiska existens är inte belagd, men han antas ha levt på 1000-talet och lyckades få Olof Skötkonung att upphöra med sitt krig mot kungen av Norge. Till sin hjälp tog han de svenska bönderna. Tvärtemot vad som påstås i vissa debatter under senare år har socialdemokraterna varit mycket intresserade av den svenska historien och på olika sätt försökt knyta denna till folkhemmets byggande.

1.1.3 Synen på ungdomar och deras aktiviteter

Mycket finns att skriva om folkhemmets utveckling och betydelse för Sveriges befolkning, men jag väljer här att enbart inrikta mig på barn och ungdomars situation eftersom det direkt berör uppsatsens syfte. Skolans utformning påverkade i stort sett alla barn och den intresserade sig makarna Myrdal för.¹⁴ Larsson skriver att den skola som de planerade för skulle i sin undervisning inrikta sig på omtanke och solidaritet. Tidigare ansåg de att skolan företrädesvis hade inriktat sig på att inpränta lydnad i eleverna. Omtanke och solidaritet var eftersträvningsvärda egenskaper men kanske ännu väsentligare var att de införlivades i en kollektivistisk helhet. Individerna skulle få stå tillbaka för samhällets bästa. I bakgrunden fanns deras tankar om de krav på rationalitet och effektivitet som det kommande folkhemmet skulle kräva.¹⁵ Även landsbygdsungdomarna skulle omfattas av den nya rationella kulturen som var starkt färgad av staden. Larsson anser att Myrdals människosyn var upplysningsrationell och den passade bra för Sverige eftersom svenskarna var vana vid statspatriarkalisk underdånighet.¹⁶ Det var inget nytt för svenskarna att staten i husfaderlig anda tog hand om dem.

Allt som folkhemmet medförde upplevdes inte som positivt. Under 1930-talet började arbetet med folkhemmet ta sin början. Sveriges sociala förändring hade tilldragit sig intresse utomlands och till och med resulterat i boken "Sweden- the middle way". I boken skildrades Sverige som ett välmående land där medborgarna tillsammans byggde ett samhälle. Den här bilden delades inte av alla samtida svenskar. Professor i etnologi Jonas Frykman har skrivit om den insats som Lubbe Nordström gjorde på 1930-talet då han företog en reportageresa genom Sverige och studerade hur det egentligen stod till med den sociala situationen.¹⁷ Han kom fram till att mycket fortfarande återstod att göra. I samhällets utkanter återfanns gamlingar, statare och andra människor som ännu inte omfattades av folkhemmets gemenskap. Till stor del inriktade han sig på situationen på

¹³ Åsa Linderborg, "Historieromantik och utvecklingsoptimism Om socialdemokraternas historieuppfattning", Almquist, s. 87

¹⁴ Larsson, s. 154

¹⁵ Ibidem, s. 156

¹⁶ Ibidem, s. 158

¹⁷ Jonas Frykman, "På väg- bilder av kultur och klass", i Modärna Tider, ed. Jonas Frykman och Orvar Löfgren (Lund, 1985), s. 46 ff.

landsbygden och presenterade sina resultat i boken "Lort-Sverige". Mer kritik än detta framfördes mot folkhemmet under uppbyggnadsstadiet, men just Lubbes rapportering får tjäna som exempel på detta.

Larsson har tagit upp en del av den kritik som professor i historia Yvonne Hirdman kom fram till i sin forskning.¹⁸ Hon vände sig mot den utpräglade synen på rationalism som framförallt makarna Myrdal förespråkade. Uppfostringen skulle resultera i människor förmögna att handla effektivt. Visserligen erkänner Hirdman att framtida mål som jämlikhet mellan könen eftersträvades under folkhemmet men detta skedde till priset av familjens gemenskap. Speciellt vänder hon sig mot att de lösningar som presenterades inom ramen för folkhemmet påverkade i stort sett all aktivitet som familjerna förr gjort tillsammans. Livet skulle göras så effektivt som möjligt och någonstans på vägen glömdes människans behov av samvaro bort. Barnens uppfostran kom att i allt större utsträckning att ombesörjas av staten. De närmast industriella principer som till stor del präglade folkhemmet lämpade sig illa eller blev för genomgående och kom på så sätt att inkludera områden som familjen skötte bäst.

För att återknyta till mitt eget källmaterial har jag valt att härnäst se på vad som skrivits om ungdomen under folkhemmets uppbyggnad. Docent i idéhistoria Kjell Jonsson har tittat på hur de högre klasserna i samhället såg på det under 1930-40-talen relativt nya begreppet ungdom.¹⁹ Ungdomen sågs inte som en grå massa utan kunde grovt delas in i två grupper: de vanliga ungdomarna och de som hade någon form av ledstjärna för sitt liv. Det förekom också diverse undergrupper till de övergripande. Jonsson konstaterar att den vanliga ungdomen levde för mål som låg nära i tiden, till exempel idrottande ungdomar, eller helt saknade framförhållning och tog dagen som den kom. De som hade någon idé som ledstjärna tillhörde ofta någon förening, som pingstkyrkan eller SSU.

All syn på ungdomen var inte negativ. Vid sekelskiftet 1900 och de därpå följande decennierna fanns en stark tilltro till vad ungdomarna kunde uträtta. Henrik Berggren har i sin avhandling "Seklets ungdom" visat på att begreppet ungdom förknippades med kraft och framåtanda.²⁰ Det var en period då en lång rad olika ungdomsorganisationer bildades. Åsikterna om ungdomarna gick isär bland dåtidens människor, men alla var överens om en sak: de var annorlunda. Berggren har i första hand inriktat sin forskning på gruppen ungdomar som hade någon ledstjärna i sin tillvaro och de organisationer (främst politiska) som tillkom för att försöka fånga upp dem. Han pekar också på att ungdomsbegreppet förlorar en del av sin utopiska innebörd under mellankrigstiden.²¹

Ungdomarna tyckte om att roa sig och samtidigt hade en del att säga om deras nöjen. Mycket har skrivits om detta för sin tid kontroversiella tema. En av dem som skrivit om detta ämne är Kjell Jonsson.²² Han beskriver det motstånd som nya danser mötte på framförallt 1920-talet och framåt. Jonsson menar vidare att dansen sågs som något positivt så länge det rörde sig om hembygdsbetonad eller improviserad dans. Då var den en del av jordbrukssamhället och speciellt under andra världskriget upplevdes den som en

¹⁸ Larsson, s. 172

¹⁹ Kjell Jonsson, "Mellan panik och idyll- svensk kultur i idyllens tidevarv", Elmlund, s. 117

²⁰ Henrik Berggren, Seklets ungdom- Reträtt, politik och modemitet 1900-1939 (Finland, 1995) s. 32

²¹ Ibidem, s. 228

²² Elmlund, s. 119

naturlig del av beredskapskulturen. Men främmande danser kändes istället farliga. Jonsson går sedan vidare och beskriver andra företeelser som filmen och veckopressen och placerar dem tillsammans med den moderna dansen som nya, onda saker som kunde påverka ungdomarna negativt. De förknippades med lättja. Jonsson kommer också in på idrotten och berör den syn som kunde förekomma hos diktare och folkbildare. Folkbildare som Ivar Lo Johansson hade inte mycket till övers för idrotten. Den hindrade deltagarna från att ägna sig åt nyttigare saker som att studera eller andra intellektuella tidsfördriv. Allra värst var idrottspubliken som mest var att se som en obildad, skrikande massa. Jonsson studerar inte idrotten i detalj, utan ser den som en del av något som stora delar av det etablerade samhället gärna kritiserade tillsammans med dans, veckopress och film.

Fil Dr Mats Hellspång har i sin avhandling "Den folkliga idrotten" tagit upp i stort sett alla gamla idrotter som i någon större utsträckning förekommit i Sverige. Det rör sig alltså om en gedigen genomgång. Av detta har han även skrivit ett kapitel om idrottens sociala plats i bondesamhället.²³ Han visar på att det sedan gammalt förekommit olika former av idrottslig aktivitet på landsbygden. Det är ingalunda något som startade på 1900-talet. Likaså var lekar av olika slag ett populärt sätt att fördriva tiden på. Idrottandet och lekarna var speciellt viktiga som förströelse och ett avbrott i vardagens slit. Hellspång anser att tävlingsmomentet inte var särskilt intressant, och prestationskrav som idrotten utmärks av idag var väldigt sällsynt. Snarare ingick idrottandet som en naturlig del i det alldagliga livet.

1.1.4 Forskningen om JUF

Efter denna genomgång av forskningsläget gällande folklekar och idrottskultur är det så dags att komma fram till vad som skrivits om JUF. Under mitt arbetes gång har jag hittat väldigt lite. JUF, och framförallt den tidning förbundet gav ut, är i stort sett outforskade. Det finns diverse jubileumsböcker utgivna av föreningen men de är knappast att se som forskning. Doktorand Kent Waltersson tillhör en av de få som ägnat JUF någon uppmärksamhet. I hans text presenteras jordbrukarungdomarnas försök att nå en bättre existens genom studerande och skrivande.²⁴ Som utgångspunkt har Waltersson valt Tengene JUF-avdelning i Västergötland och den tidning som avdelningen gav ut vid namn Vimpeln. Här framkommer naturligtvis mycket av medlemmarnas alldagliga funderingar av olika slag. Tidningen utmärktes dock också av att texterna däruti ville framhäva och förstärka den egna identiteten. I just Tengenes fall gjordes detta genom att påpeka hur förträffligt Västergötland var med allt från gravstenars ålder till hur vacker naturen var. Samarbetet prisades likaså i en av texterna. Waltersson visar att utbildning var central och behövdes bl. a. för att hjälpa den kollektiva utvecklingen och underlätta det egna yrkeslivet.²⁵ Historia var mycket betydelsefullt. Tengene hade en egen hembygdskommitté vilken var väldigt intresserad av berättelser, gamla ordstäv och högtider. Att med hjälp av den egna historien söka den egna identiteten var ett

²³ Mats Hellspång, Den folkliga idrotten- studier i det svenska bondesamhällets idrotter och fysiska lekar under 1700- och 1800-talen (Uddevalla, 2000), s. 276

²⁴ Kent Waltersson, "Den bildade jordbrukarungdomen tar till orda. Det goda livet genom läsande och fest: Skrivande och teater i svenskt 1930-tal", i Det goda livet, ed Per Månsson (Göteborg, 2001) s. 151 ff

²⁵ Ibidem, s. 163

fundamentalt mål som dock inte framhävdes i tidningen. Det är en av Walterssons viktigaste slutsatser.

Göran Sidebäck har i sin doktorsavhandling skrivit om en stor mängd barn- och ungdomsförbund under åren 1850-1980, där JUF har berörts i ett av kapitlen. Sidebäck har jämfört JUF:s utveckling med SLU (Sveriges lantbrukares ungdomsförening) Bondeförbundets ungdomsorganisation.²⁶ En tydlig skillnad han kommer fram till är att det hos JUF fanns få drag av politik medan det av naturliga skäl var långt mer förekommande hos SLU. I övrigt var de båda organisationerna förvånansvärt lika, med bl. a. en liknande juniorverksamhet. Just juniorverksamheten var där förbunden konkurrerade hårdast med varandra, speciellt under 1940-talet. Sidebäck fortsätter sedan och redogör för hur JUF breddar sin verksamhet till att omfatta i stort sett alla aktiviteter på landsbygden, från plöjning till hem- och hushållsarbete. Han fann det imponerande att så många medlemmar kunde omfattas av SLU och JUF (SLU hade ca 91000 medlemmar 1940) trots inflyttningen till städerna. Vidare anser han det mycket svårt för de andra ungdomsorganisationerna som t. ex SSU att etablera sig på landsbygden eftersom det fanns lite i deras program som berörde ungdomen där.²⁷

1.2 Syfte och frågeställningar

Mycket finns skrivet om folkhemmet och dess betydelse för Sverige. Forskning om ungdomar i städer finns även det i stor utsträckning men när det kommer till ungdomar på landsbygden är läget ett helt annat. Här finns förvånansvärt lite skrivet, och därför kommer det övergripande syftet för uppsatsen vara att genom studier av brev inskickade till JUF:s medlemstidning studera den verksamhet som åtta stycken lokalavdelningar bedrev ute på landsbygden mellan åren 1925-1948. Idag är det inte mycket som är känt om den uppväxande generationen på landsbygden. Ännu mindre är känt om landsbygdsungdomarnas föreningar och det är särskilt detta som uppsatsen strävar efter att belysa. Breven ger en möjlighet att närma sig det förflutna utifrån ett lokalt perspektiv. Vid läsandet av breven ges också kunskap om vad avdelningarna anser det värt att förmedla vidare till tidningen. Jag kommer också att gå igenom vad som skrivs från JUF:s årliga förbundsstämmor i JUF-bladet, detta för att se om något som tas upp där kan kopplas till vad lokalavdelningarna skriver om i sina brev. Till detta kommer även en jämförelse med den tidens nationella strävan mot ett välfärdssamhälle att göras. JUF:s dröm om det goda samhället kommer att vara en viktig utgångspunkt för analyserandet, likaså förbundets utgångspunkt i den svenska landsbygden.

²⁶ Göran Sidebäck, Kampen om barnets själ- Barn- och ungdomsorganisationer för fostran och normbildning 1850-1980 (Helsingborg, 1992) s. 314 ff.

²⁷ Ibidem, s. 317

Frågeställningar som kommer att besvaras i arbetet:

- Vilka aktiviteter beskriver avdelningarna i breven?
- Vad av det som tas upp på förbundsstämmorna kan kopplas till lokalavdelningarna?
- Vad finns det för likheter och skillnader mellan JUF och folkhemmet?
- Hur skulle den idealiska människan vara?

De två första frågorna kommer att användas för att bearbeta mitt källmaterial och på det sättet ge en överblick över förbundets aktiviteter. Den första frågan har jag delat in i nöjen och utbildning, två rubriker som delar upp genomgången och gör den mer överskådlig. Frågorna ligger till grund för den deskriptiva delen av uppsatsen. Det hade varit möjligt att enbart utgå från avdelningarnas brev men då hade det inte varit möjligt att se aktiviteterna ur ett större perspektiv. JUF baserades på en dröm om det goda samhället och eftersom förbundets grundande sammanfaller med tiden för folkhemmets uppbyggnad i Sverige har jag valt göra en jämförelse mellan dessa. En speciell inriktning kommer här att ligga på ungdomens situation under folkhemmet samt ungdomens nöjen. Som sista fråga kommer jag att se på hur JUF ville att den fullkomliga människan skulle se ut, vilket möjliggör en analys av förbundets människosyn.

1.2.1 Avgränsningar

Störst kraft kommer jag att lägga ned på att studera brev som skickats in till JUF-bladet mellan åren 1925-1948. Den viktigaste anledningen till det är att tidningen kraftigt minskar publiceringen av brev från lokalavdelningarna efter 1948 vilket gör att det finns för lite material att dra några slutsatser från. Vid studiet av folkhemmet och välfärdens uppbyggnad ligger den största vikten på 1930- och 1940-tal, detta för att kunna göra jämförelser med JUF. Både JUF: s och folkhemmets uppbyggnad sammanfaller under dessa decennier. Förbundsstyrelsens beslut kommer att följas mellan åren 1925-1960 för att på det sättet dels kunna jämföra med vad avdelningarna skriver i sina brev och dels följa förbundet fram till den stora omorganisationen 1960. Folkhemmet följs främst under perioden 1920-1960 och det som jag inriktat mig på i första hand är det som kan kopplas till JUF: s aktiviteter. Jag anser att om dessa gränser inte dras kommer arbetet att bli för stort.

1.3 Material och metod

Utgångspunkten för uppsatsen har varit tidningen JUF-bladet, JUF: s medlemstidning. Det var en tidning som kom ut mellan åren 1921-1948 då den bytte namn till Jord och ungdom. Den tidningen utgavs fram till och med 1960. Till tidningen fick alla JUF: s lokalavdelningar skicka in brev som sedan presenterades i en speciell del av tidningen enbart avsedd för detta. Tidningen innehöll förutom brev även artiklar om jordbruk, insändare, kommentarer till den förda jordbrukspolitiken samt en särskild avdelning för de unga JUF-medlemmarna (tio till femton år). Variationer på detta förekom, men

ovannämnda utgjorde kärnan i tidningen. Det fanns mycket material i tidningen att utgå från när arbetet med uppsatsen skulle börja, och den huvudsakliga anledningen till att jag valde breven var att de gav en lokal bild av hur JUF arbetade. För detta ändamål fanns inget bättre material i tidningen. Språket i tidningen var enkelt att förstå och innebar inga svårigheter överhuvudtaget. För att kunna se på den lokala JUF-aktiviteten valde jag att följa åtta stycken avdelningar från 1920-tal fram till 1940-tal. Min avsikt var från början att följa deras utveckling fram till år 1960, men när tidningen Jord och ungdom började ges ut ändrades upplägget på tidningen. De brev från avdelningarna som tidigare tagits med fick då långt mindre plats, och jag upplevde mig inte ha tillräckligt mycket material att arbeta med. Vid valet av avdelningar att följa var det min avsikt att få en viss geografisk spridning över Sverige för att kunna studera eventuella regionala olikheter men det visade sig svårt. Antalet lokalavdelningar var långt större i södra Sverige och detta fick konsekvenser även för brevskrivandet. Det blev således nödvändigt att välja avdelningar i södra Sverige i större utsträckning än vad jag haft för avsikt. Härmed valde jag att inte ha med någon jämförelse mellan olika delar av Sverige.

Av åtta avdelningar gick sju att följa till 1940-talet. Undantaget utgjorde avdelningen i Sala som skickade sitt sista brev 1931. Anledningen till att jag ändå valde att behålla denna avdelning var att breven som skickades därifrån innehöll information som var mycket användbar. I JUF-bladet rapporterades det också från JUF: s årliga förbundsstämma. För att se om innehållet i breven behandlade samma saker som togs upp på dessa stämmor valde jag att följa dem och se om det gick att finna några likheter som kunde analyseras. Det medförde också att jag fick en mer övergripande bild av JUF än den som breven kunde förmedla. I samband med förbundsstämmorna valde jag att inte stanna vid 1948 utan även använda mig av rapporteringen i Jord och ungdom eftersom jag ville följa JUF: s fortsatta verksamhet fram till 1960. Vid studiet av tidningen var det från början nödvändigt att ha en klar strategi för att undvika att få alltför mycket fakta att bearbeta. Som det var fick jag ändå gå igenom hundratals brev för att få en överblick över materialet. När breven från avdelningarna var bearbetade var det dags att kategorisera dem utifrån den aktivitet eller beskrivning som de berörde. Dessa redovisas i undersökningsdelen och svarar mot den första av uppsatsens frågeställningar. Här har jag även valt att ta med vad som var gemensamt för förbundsstämmorna och brevens innehåll. Anledningen till att förbundsstämmornas innehåll inte fick ett eget stycke var att det skulle ha försvårat en tydlig presentation av jämförelserna.

Aktiviteten i lokalavdelningarna var i sig intressant, men när de kategorier jag fick fram jämfördes med folkhemmets strävanden blev det möjligt att se dem ur ett större perspektiv. Min definition av folkhemmet är följande: de åtgärder och planer som genomfördes för att uppnå drömmen om det goda samhället. Både JUF och folkhemmet strävade mot det goda samhället. De är också samtida vilket gjorde jämförelsen ännu intressantare. Här har jag försökt hitta gemensamma faktorer och jämföra dem. Till den analyserande delen av uppsatsen har jag även valt att lägga en presentation av idealmänniskan, ett stycke som ämnar sammanfatta den människosyn som JUF hade. Ett alternativ till att jämföra JUF med folkhemmet hade varit att göra en komparativ studie med något annat ungdomsförbund, men detta hade inte gett samma möjlighet att se på drömmen om det optimala samhället ur två olika perspektiv.

Till största delen har uppsatsen bestått av ett tolknings- och kategoriseringsarbete. Brevens innehåll har varit av det deskriptiva slaget, det vill säga brevskrivarna har beskrivit verksamheten i sina respektive avdelningar. Vid kategoriseringen har jag utgått från de gemensamma fakta som har återkommit hos flera avdelningar för att kunna skapa större grupper. Med hjälp av breven och böcker om JUF började jag med att försöka skapa mig en större förståelse av förbundet och av den tid då det bildades. Stegvis började förståelsen av förbundet bli tydligare och det var möjligt att få en helhetsbild av det. När denna helhetsbild var skapad var det möjligt att gå vidare och jämföra med folkhemmet. Det innebar en djupare insikt om JUF samt ökade min förståelse för folkhemmet och drivkrafterna bakom detta. Uppsatsen fick på så vis två nivåer, en lokal och en nationell nivå. Jag har valt att lägga forskningsläget direkt efter inledningen. Detta har gjorts för att forskningsläget ska förmedla perspektiv om drivkrafterna bakom folkhemmets införande i Sverige, som är väsentligt att känna till för att begripa den analyserande delen av uppsatsen.

1.4 Bakgrund

JUF (Jordbrukare ungdomens förbund) bildades under en tid då mycket förändrades i det svenska samhället. Sverige hade under hela tiden landet existerat varit beroende av det som dess jordbruk kunde producera. Handel och tillverkning är två näringsgrenar som alltid har existerat jämsides med jordbruk, men de har aldrig på något sätt dominerat den svenska ekonomin före 1900-talet.²⁸ Den allra största delen av svenska folket har alltid levt på landsbygden och på ett eller annat sätt varit verksamma inom jordbruket. Det var en naturlig följd av den enorma arbetsinsats som arbetet med jordbruket krävde. Folk slöt sig samman i byar och hjälptes åt med arbetet. Om en bonde i byn var sjuk under skördetiden hjälptes de andra åt med att bärga hans skörd. I gengäld förväntade de sig att bonden skulle göra detsamma för dem om någon av dem blev sjuk. Alla på landsbygden bodde inte i byar, men majoriteten gjorde det. Under de långa perioder (ibland sekler) som byarna existerade utvecklades en speciell kultur. Gemensamma fester och högtider firades och en stark gemenskap växte fram.

Landsbygden skulle dock komma att förändras med början på 1800-talet. Även om jordbruket långt ifrån hade sett likadant ut under alla århundraden fanns det vissa saker som började framstå som väldigt förlegade. Ett av dessa var indelningen av åkrarna. Varje bonde hade sin egen del av en åker som kallades teg. Dessa tegar var spridda över många olika åkrar, allt för att göra fördelningen så rättvis så möjligt. Tanken var att varje bonde skulle få ta del av den bästa jordbruksmarken och inte enbart få dras med jord som gav dålig avkastning. Problemet var att det också gjorde brukandet av jorden omständligt. En bonde kunde ha sina åkerlappar på tio olika fält vilket definitivt inte underlättade brukandet av jorden. Ville sedan bonden pröva några nya idéer för brukandet var han tvungen att få med sig de andra bönderna som också hade tegar på samma fält. Systemet med tegar var alltså rättvist men inte något som lämpade sig för innovationer.²⁹ Tidiga

²⁸ Lars Magnusson, "Anpassning eller självöverskattning? Sveriges ekonomiska historia under 1900-talet", Almqvist, s. 27

²⁹ Niklas Cserhalmi, Fårad Mark- Handbok för tolkning av historiska kartor och landskap (Lund, 1999), s. 100

försök att komma tillrätta med delningsproblemet togs under 1700-talet (enskiftet), men det var i och med laga skifte som utfärdades 1827 som de stora förändringarna kom att ta sin början. Tegarna slogs samman till större åkrar och många byar splittrades. Alla fick inte egen jord, utan en del av landsbygdsbefolkningen kom att anställas av bönder. Till de sistnämnda hörde statare, drängar och pigor. Under 1800-talet tillkom också många andra förändringar av jordbruket. Redskap som inte hade förändrats mycket sedan medeltiden började bytas ut mot effektivare redskap, grödor med bättre avkastning började odlas och växelodlingen tillämpades mer utbrett. Speciellt den ökade mekaniseringen ledde till att en allt större del av arbetskraften på landsbygden frigjordes. Ännu vid 1900-talets början krävde jordbruket en stor arbetsinsats (speciellt vid skördetid), men det fanns ett alternativ för dem som inte kunde tjäna sitt levebröd på gårdarna.

Det alternativet var den svenska industrin som vid 1900-talets början expanderade i en allt högre fart. Industrins expansion kom igång ganska sent sett ur ett internationellt perspektiv. Länder som England, Tyskland och Frankrike låg långt före Sverige.³⁰ Till en början inriktades industrin mest mot råvaruexport (trä och järn) men mot 1900-talets början kom en viss tillverkningsindustri igång även i Sverige. Både råvaruhanteringen och tillverkningsindustrin krävde mycket folk. Det var långt ifrån den automatisering som nu finns inom industrin. Här kunde arbetslösa lantarbetare och andra hitta ett nytt sätt att försörja sig. Industrialiseringen förde också med sig en utbyggnad av kommunikationerna, så att det gjorde det lättare för människor att färdas inom landet. Om lantarbetarna inte ville börja jobba inom industrin fanns det ytterligare ett alternativ för dem: att utvandra till USA. Utvandringen förknippas främst med 1800-talet, men ett par stora emigrationsomgångar lämnade Sverige under 1900-talets tidiga decennier. Det bidrog till att ytterligare uttunna befolkningen på landsbygden.³¹

Det är här som JUF kom in i bilden. Rörelsen hade från början startat i USA, men kom till Sverige strax före första världskrigets slut. 1918 startades den första avdelningen uppe i Norrbotten och sedan gick utvecklingen snabbt.³² Syftet med rörelsen var att genom utbildning, praktiskt arbete och nöjen få ungdomar att känna stolthet över arbetet på landsbygden och därigenom få dem att stanna kvar. Det var ett högt uppsatt mål i en tid då Sveriges ekonomiska utveckling gick i helt motsatt håll och fick stora skaror människor att lämna landsbygden. Men på landet fanns det i alla fall ett stort intresse för en förening. 1920 var antalet avdelningar runt om i landet uppe i 86 stycken och antalet växte hela tiden. JUF var en politiskt och religiöst obunden organisation där det redan från början stod klart att partipolitik inte hörde hemma. All form av politisk verksamhet ansågs kunna splittra förbundet och hindra det från att dra åt samma håll. 1925 hade förbundet sedan några år tillbaka kvalificerat sig för bidrag från staten vilket gjorde att mer pengar kunde satsas på att utveckla verksamheten. Fyra år tidigare, 1921, hade en egen tidning börjat utges. Den hette från början Jordbrukareungdomens föreningsblad, men bytte namn till JUF-bladet 1922.³³ Mot slutet av 1920-talet började verksamheten hitta nya former. Konsulenter hade anställts för att ta hand om de yngre medlemmarna

³⁰ Almqvist, s. 24

³¹ Larsson, s. 26

³² Gunnar Agrell och Niklas W Fröjd, I den stora gemenskapen 4H 1918-1978 (Växjö, 1978) s. 112

³³ Ibidem, s. 113

(ca tio till femton år) och handleda dem i deras odlingsprojekt. Dessa skulle senare under förbundets historia komma att spela en allt större roll. Efter tio år hade JUF vuxit ännu mer och nu fanns det 316 avdelningar över hela landet med 13094 medlemmar. Till dessa kom de personer som var med på aktiviteterna i lokalavdelningarna men som inte var betalande medlemmar varför JUF egentligen nådde ut till fler personer än statistiken säger. Varje år hölls ett årsmöte som drog mycket personer från hela landet där riktlinjerna för den fortsatta aktiviteten drogs upp.

I början av 1930-talet drabbades Sverige av den ekonomiska depressionen och arbetslösheten ökade lavinartat.³⁴ Detta till trots fortsatte JUF att expandera och det fortsatte att tillkomma fler och fler distrikt. JUF samarbetade med ett antal olika organisationer runt om i landet, bland annat olika hushållningssällskap och det svenska gymnastikförbundet. Undantaget utgjordes av politiska ungdomsförbund som det inte upplevdes finnas någon anledning att samarbeta med. I övrigt fortsatte verksamheten i stort sett oförändrad under 1930-talet med kurser, föredrag, tävlingar och fester runt om bland de lokala avdelningarna. Antalet aktiva medlemmar ökade stadigt, om än inte i samma grad som under 1920-talet. Under andra världskriget kallades många manliga ledare in till värnplikt vilket gjorde det svårare att genomföra alla kurser och annan planerad aktivitet. Kvinnorna fick en allt större roll under krigsåren och fick då överta många av de sysslor som tidigare sköts av männen. Förbundets årsmöten besöktes flera gånger av medlemmar av kungafamiljen, bland annat besöktes 1942 års möte av prins Wilhelm.³⁵ JUF:s aktiviteter tilldrog sig deras intresse. 1945 nådde förbundet sitt största medlemsomfång med över 38000 medlemmar.³⁶ Efter kriget började en medveten satsning på de yngre medlemmarna i JUF att märkas. Odlingsverksamheten i klubbar kom att ligga i fokus på ett helt annat sätt. Förbundet visste att det var här som framtiden låg och då gällde det att fånga upp ungdomarna tidigt i verksamheten. JUF:s tidning bytte namn 1949 till Jord och ungdom även om innehållet i mångt och mycket var detsamma. De äldre medlemmarna som ibland tillhört organisationen ända sedan 20-talet började hamna i bakgrunden. Satsningen på de yngre fortgick under 50-talet men parallellt med den fortsatte urbaniseringen i en aldrig tidigare omfattning. Fler och fler personer på landsbygden som tidigare utgjort basen för verksamheten i lokalavdelningarna flyttade in till städerna. JUF försökte ge ett sken av optimism under hela sin existens men till slut gick det inte att blunda för att antalet medlemmar stadigt minskade och likaså antalet lokalavdelningar. 1960 togs ett beslut på förbundsstämman att JUF skulle bli ett specialförbund i den nybildade Riksförbundet Sveriges 4H. 4H var en organisation som hade rötterna utomlands och som hade bland annat jordbruk för yngre inom sin verksamhet. Förbundets fortsatta utveckling berörs inte i den här uppsatsen, men 1979 kom JUF återigen att vara ett eget förbund utanför 4H. Det är fortfarande en aktiv organisation, även om medlemsantalet ligger en bra bit under toppnoteringarna på 1940-talet.

³⁴ Almqvist, s. 28

³⁵ Ibidem, s. 118

³⁶ Ibidem, s. 119

För att kunna förstå den miljö som JUF verkade i är det också nödvändigt att ha klart för sig vilka andra förbund som var verksamma på landsbygden samtidigt med JUF. Föreningens största konkurrent på landet var Bondeförbundets ungdomsrörelse, Svenska Landsbygdens ungdom som förkortades SLU.³⁷ Detta förbund lockade ett ganska stort antal medlemmar (över 60000 på 1930-talet). JUF och SLU hade svårt att samsas i samma socken så ofta var det så att om ett av förbunden var starkt i en socken var det svårt för det andra att göra sig gällande där. Det här var en tid då de politiska ungdomsförbunden var långt starkare än vad fallet är idag, men inget av de andra förbunden var lika starkt på landsbygden. Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund var det största med över 100 000 medlemmar 1934 men det hade större förankring bland arbetarna i städerna och hade därför svårare att göra sig gällande på landet.³⁸ Både SLU och JUF har betytt mycket för byggandet av bygdegårdar runt om i landet, vilket förklarar varför sådana kan återfinnas runt om i socknarna över Sverige.

JUF samarbetade ofta med hembygdsföreningar runt om i Sverige. Dessa hade tillkommit med början under 1900-talet för att bevara hembygdens och regionens kultur och historia. Arbetet var i regel helt ideellt och politiskt och religiöst obundet. Det fanns här flera saker som var gemensamma med JUF. Speciellt i frågan om bygdegårdar samarbetade organisationerna i socknarna så att båda använde sig av dessa vid sina möten och fester. Ibland förekom det att festerna som anordnades var gemensamma. Några lokalavdelningar strävade efter att bevara gamla folkdräkter och låtar som sjungits förr och detta arbete kan mycket väl ha samordnats med den lokala hembygdsföreningen.

1.4.1 Lokalavdelningarnas bakgrund

Bärebergs förening bildades 1925 i Skaraborgs län. I sitt brevskrivande var föreningen som mest aktiv under åren 1926-1930 då den skrev ungefär två brev per år. Den var fortfarande aktiv 1945 då den i ett brev beskrevs som väldig aktiv med mycket tävlingar och en odlingsklubb för yngre medlemmar.³⁹

Lödöse förening utanför Göteborg tillkom redan 1920 och utgör den tidigast bildade avdelning som jag studerat. Mellan 1925-1929 skickades många brev, likaså mellan åren 1938-1944.

Degerfors förening tillkom 1924 i Västerbottens län. Den tillhör den enda förening jag valt att studera i Norrland, mycket beroende på att det var en av de få avdelningar som kunde följas. Ungefär ett brev har skickats vartannat år förutom ett uppehåll mellan åren 1937-1943. Liksom de ovan nämnda avdelningarna är den aktiv in på 1940-talet.

Håcksviks avdelning i Västergötland startades 1925 och den var väldigt aktiv under slutet av 1920-talet. Brevskrivandet avstannade sedan inte utan fortsatte i en jämn ström till det sista brevet jag funnit 1943.

Kisas förening grundades 1922 i Östergötland. Därifrån var inskickandet av brev mer sporadiskt med bl.a. ett längre uppehåll mellan 1936-1943. I det sista brevet beskrivs avdelningen som aktiv utan någon speciell nedgång i verksamheten.

³⁷ Berggren, s. 264

³⁸ Ibidem, s. 261

³⁹ Där ej annat anges baseras följande stycke på information från JUF-bladet

Tengene förening i Västergötland som bildades 1926 intar en särställning bland avdelningarna. Den var utan motstycke den mest aktiva föreningen av dem alla, med en speciell topp i skrivandet mellan 1930-1936. I likhet med de andra var den aktiv under hela 1940-talet.

Sala avdelning i Västmanland tillkom 1920 och var inte aktiv i mer än fem år. Det var något förvånande med tanke på att föreningen under denna tid hann skicka många brev till JUF-bladet.

Järna förening startades 1927 söder om Stockholm och var inte speciellt verksam i författandet av brev. Den var aktiv ända fram till 1943.

2. JUF i nöje och arbete

2.1 Avdelningarnas lokaler

De lokala JUF-avdelningarna hade alla ett behov av att hitta en lokal där de kunde vistas. Av de föreningar som jag har följt är det sex stycken som i åtminstone ett av sina brev nämner sin samlingslokal. Den största önskan hos avdelningarna har varit att få ett eget hus där man kan hålla möten och fester. Vilken betydelse de tillmätte sina lokaler kan Kisas förening i Östergötland utgöra exempel på. Avdelningen bildades 1922, men det skulle dröja ända fram till 1929 innan medlemmarna fick sin egen bygdegård.⁴⁰ Det hade varit ett stort företag att få lokalen färdigställd. Medlemmarna fick ihop pengarna till bygdegården genom att utföra dagsverken åt boende i området och genom gåvor och lån. Pengar drogs också in genom försäljning. JUF-medlemmarna var stolta över sin gård vilket märks i det brev de skickade in till JUF-bladet. Beskrivningen av gården och dess läge upptar nästan en hel sida i tidningen. Invigningen blev högtidlig och en rektor från en annan socken i Östergötland kom och höll tal. Han var väldigt belåten över vad som åstadkommit. Alla avdelningar fick inte sin egen samlingslokal. När det inte fanns en egen lokal framkom ofta en önskan om att äga en. JUF-medlemmarna i Järna uttryckte i ett brev från 1930 sin förhoppning om att någon gång i framtiden få äga en egen lokal.⁴¹ Den drömmen kom att bli verklighet 1941, elva år efter att den tanken första gången nämnts i ett brev.⁴² De lyckades då komma över ett gammalt hus som tidigare fungerat som skola, men som av någon anledning nu blivit överflödig. Troligtvis hade utflyttningen från bygden varit så omfattande så att det inte längre var ekonomiskt försvarbart att driva en skola där. Det var alltså inte alla gånger som en helt ny byggnad uppfördes utan det kunde också förekomma att en gammal lokal kom att övertas av JUF-avdelningar. Förklaringen till detta anser jag vara främst ekonomisk; det var inte billigt att uppföra ett nytt hus. Ett sådant projekt krävde också mycket av medlemmarna vars jobb det skulle bli att på olika sätt dra ihop de pengar som krävdes för byggandet.

I de fall då föreningarna inte byggde eller övertog ett hus höll de till i en lokal som även tjänade ett annat syfte i socknen. Avdelningen i Degerfors använde en folkhögskola för sina möten.⁴³ I det här fallet var avdelningen pragmatisk så till vida att man använde sig av en lokal som redan fyllde det behov medlemmarna hade. Om avdelningarna hade lyckats få tag på en lokal såg de i allmänhet till att underhålla den. Reparationsarbeten av olika slag utfördes, likaså skötsel av omgivande grönområden. Sala-avdelningen beskrev att det var viktigt att reparera det hus de kommit över.⁴⁴ Sammantaget tyder detta engagemang för samlingslokalerna på att avdelningarna har satt ett stort symbolvärde på dem. Samlingsbyggnaderna har fungerat som en viktig punkt för att visa JUF: s närvaro i socknen. Det var dock långt mer än den symboliska betydelsen som var intressant för medlemmarna. Lokalerna hade ju också en praktisk nytta. Det var där de träffades och höll sina möten och det var där deras fester gick av stapeln. Lokalbefolkningen hade

⁴⁰ JUF-bladet 1929, s. 219

⁴¹ JUF-bladet 1930, s. 43

⁴² JUF-bladet 1941, s. 196

⁴³ JUF-bladet 1929, s. 201

⁴⁴ JUF-bladet 1926, s. 195

också glädje av dessa byggnader, framförallt då de också blev inbjudna till arrangemang som anordnades där. På detta sätt har bygdegårdarna haft samma eller liknande funktion som Folkets hus haft för arbetarrörelsen. Vilken aktivitet bedrevs då i dessa lokaler?

2.2 JUF och intresset för historia

Föreningen i Tengene tog hårt på sin uppgift att bevara och främja traditioner.⁴⁵ 1931 bildades en hembygdskommitté i föreningen med uppgift att ägna sig åt hembygds- och fornminnesvård. I detta ingick att bevara och ta hand om de fornminnen som fanns inom avdelningens område. Det var en lång rad med saker som skulle komma att höra till kommitténs område: gamla händelser i bygden, sägner, ordspråk och övrig historia. Arbetet drog igång och året därpå kom föreningen med ett nytt brev till JUF-bladet där arbetet med att anteckna och bevara rönt en viss framgång.⁴⁶ Många gamla berättelser och historia hade antecknats för att på så sätt bevaras till eftervärlden. Efter detta nämns inte kommittén i något annat brev så dess vidare historia är höljd i dunkel. Historieintresset var dock inte utslöcknat. På en av deras fester hölls en lång diskussion om vem Sveriges främste kung hade varit. Vad resultatet blev skrevs inte, men en sådan diskussion hade inte varit möjlig om det inte funnits ett visst intresse för den svenska historien från medlemmarnas sida.⁴⁷ I Bäreberg utsågs en grupp för att bygga en forngård. Här tycks det ha funnits en längtan att återskapa de gamla gårdarna som de en gång sett ut.⁴⁸ Om gården blev klar eller inte framgår inte av breven, men jag tycker det vore mycket märkligt om en sådan tilldragelse inte beskrivits i ett brev till JUF med tanke på den omfattning som andra byggprojekt kunde få i brev till tidningen.

Kisas avdelning ägnade sig åt folklivsstudier med varierande inriktning. I likhet med Tengene var det sagor som var intressanta men även gamla folkdräkter och gamla fiollåtar fascinerade. Brevskrivaren slutade rapporteringen med att uppmana läsarna att välja sin förebild bland forntidens ädla män och kvinnor.⁴⁹ Vad som menas med forntiden står inte och inte heller vad det är som skulle vara så ädelt med de människor som levde förr. Dock råder det ingen tvekan om att det hos brevskrivaren fanns en stor fascination för människorna som levat tidigare under historien. Några år senare hade JUF-ungdomarna i Kisa fått ett rykte om sig att vilja bevara gammal kultur och gamla låtar vilket gör att det verkar som om deras strävanden hade burit viss frukt.⁵⁰ Föreningen i Kisa är den enda förening som har grundat ett museum, men det är långt ifrån uteslutet att de andra föreningarnas bygdegårdar inte kan ha haft en liknande funktion. Tvärtom var det praktiskt om en byggnad kunde ha flera användningsmöjligheter.

JUF var ett förbund med vissa bakåtsträvande drag med sin utgångspunkt i det svenska bondesamhället. Tydligast märks JUF: s bakåtsträvande drag på dess strävan mot

⁴⁵ JUF-bladet 1931, s. 493

⁴⁶ JUF-bladet 1932, s. 251

⁴⁷ JUF-bladet 1931, s. 193

⁴⁸ JUF-bladet 1932, s. 151

⁴⁹ JUF-bladet 1925, s. 144

⁵⁰ JUF-bladet 1930, s. 219

urbaniseringen och försöken att hålla kvar ungdomarna på landsbygden. De bakåtsträvande dragen var klivna; förbundet värnade om det traditionella bondelivet med dess kultur och sedvänjor men JUF var å andra sidan väldigt öppen för ny teknik och nya odlingsmetoder som kunde förbättra arbetet på landsbygden. Hos avdelningarna fanns ett intresse för historia. Det är ett tema som flera gånger återkommer i föreningarnas brev. Intresset har varierat högst väsentligt mellan olika avdelningar, men det råder ingen tvekan om att det fanns ett aktivt engagemang för att bevara den historia som fanns i socknarna. Svärmeriet för historia hade nått sin höjdpunkt under 1800-talet efter förlusten av Finland 1809 och det hade minskat mycket sedan dess men det var långt ifrån borta.⁵¹ Ännu fanns ett starkt intresse runt om i landet för den svenska historien så förutom att JUF verkade utifrån ett eget intresse med att bevara historia så låg det alltså i tiden. Notiserna om historia förekommer inte hos alla föreningar, men de har ändå ett sådant omfång att de visar på ett tydligt intresse för historia bland JUF-ungdomarna. Förklaringen beror främst på två saker: dels har det funnits ett genuint intresse bland de verksamma i föreningarna för historia och dels har traditionerna och sederna spelat en viktig roll för att bevara det gamla bondesamhället som medlemmarna såg det. Av alla föreningar jag undersökt är det tre som speciellt utmärker sig vad gäller intresset för historia: Tengene, Kisa och Bäreberg. De andra föreningarna nämner i princip ingenting om att några av deras aktiviteter skulle ha någon anknytning till historia.

2.3 Utbildningsverksamheten inom JUF

Ute i JUF-avdelningarna fanns en medvetenhet om den betydelse som kunskap hade för att kunna klara av jordbruket. Detta styrks av de studiecirklar och föredrag som anordnades runt om i avdelningarna. Det fanns en önskan att i och med detta aktivera resten av medlemmarna för att få förmedla kunskap till dem också. I sex av de åtta föreningar som jag följt finns det belegg för att studiecirklar med olika inriktning har förekommit. Antalet aktiva redogörs det inte för i alla brev men två av föreningarna har skickat in information om detta till JUF-bladet. Tengene förenings första studiecirkel bildades 1928 och hade då tolv aktiva medlemmar.⁵² Föreningen i Bäreberg skrev första gången om en aktiv studiecirkel 1926 och den hade då ett tjugotal medlemmar.⁵³ Studiecirkelarna studerade en rad olika ämnen. I motsats till tävlingarna var inte dessa ämnen nödvändigtvis knutna till jordbruket. Tengene förening studerade skönlitteratur, biologi och rättskrivning vilka inte hade speciellt mycket med lantbruket att göra.⁵⁴ I Håcksvik hölls ett större möte 1928, där även områden gränsande till Håcksvik var inbjudna. Mötet kallades krets- och studiemöte och under mötet hölls det ett tal om studiearbetets betydelse för kunskap. Av någon anledning skulle det komma att dröja fyra år innan den första dokumenterade studiecirkeln startade 1932 med ämnet kommunalkunskap på schemat.⁵⁵ Två år senare var studiecirkeln fortfarande aktiv och

⁵¹ Almqvist, s. 76

⁵² JUF-bladet 1928, s. 276

⁵³ JUF-bladet 1926, s. 50

⁵⁴ JUF-bladet 1928, s. 342

⁵⁵ JUF-bladet 1932, s. 127

studerade då utfodringslära. I Bäreberg fanns en studiecirkel som var aktiv 1930, men i det brevet som detta stod nämndes inget om antalet deltagare.⁵⁶

Kisa skrev om en studiecirkel från 1925 som vid den tidpunkten ägnade sig åt folklivsstudier.⁵⁷ Två decennier senare var inriktningen något annorlunda då den ägnade sig åt mötesteknik och konstruerandet av fågelholkar. Lödöse förening var tidigt ute med sin första studiecirkel. I likhet med Kisa startades den 1925⁵⁸ och 1938 var den fortfarande igång med studier av jordbrukets produktionskostnader och repetition av skolans räknekurs som ämnen.⁵⁹

Hur pass hög aktiviteten har varit i studiecirkelarna är det svårt att få något grepp om. I de fall de nämns brukar brevskrivaren räkna upp de ämnen som har studerats. På ett år brukar det röra sig om två eller tre ämnen som har undersökts. Jag har funnit ett enda brev där det skrivits om hur ofta en studiecirkel har träffats. Det rör sig om Lödöse avdelning som 1939 träffades en gång i veckan för att studera.⁶⁰

Ute i bygderna har det funnits ett intresse för att studera och förkovra sig i de mest skilda ämnen. Exakt hur stort detta varit går det inte att säga utifrån breven, men att det har rört sig om mer än ämnen knutna till jordbruket råder inget tvivel om. De som var aktiva inom JUF: s studiecirkel har visat ett intresse för att veta mer om livet än enbart vad som fanns i närområdet hemma. De ämnen som studerades kan därför delas in i två olika grupper: de som har en direkt anknytning till jordbruket (t ex jordbrukets produktionskostnader) och de som inte har någon anknytning överhuvudtaget. De sistnämnda har snarare fungerat som ren upplysning eller som ett nöje att fördriva tiden på genom att studera dem.

Det förekom även en annan form av utbildning inom JUF-avdelningarna och det var kurserna. Syftet med kurserna, anser jag, var att förbereda ungdomarna på de sysslor som de senare i livet skulle få komma att utöva på landsbygden. Genom att ge dem chansen att få utbildning om sysslorna hoppades föreningarna också på att det skulle väckas ett intresse hos ungdomarna. Konserveringskursen i Järna 1939 väckte ett stort intresse.⁶¹ Den varade i sex dagar och efteråt uttryckte flera av deltagarna sin tacksamhet mot de ansvariga. Här var det kvinnor som deltog. Anledningen till detta var att arbetet med konserveringen var något som i regel kvinnor ägnade sig åt och därför var det bra att de kunde få utbildning om detta. Nio år tidigare hade en speciell kurs om vävning anordnats för kvinnor.⁶² I Kisa hölls det också en kurs i konservering och då uttalades det hur bra det var att deltagarna fick lära sig något nyttigt.⁶³ I ett fall har jag hittat att en kurs som hölls var efterfrågad av medlemmarna. Det rör sig om en kurs i hovbeslag som anordnades i Lödöse.⁶⁴ Troligtvis förekom detta i fler fall eftersom det var medlemmarna

⁵⁶ JUF-bladet 1930, s. 344

⁵⁷ JUF-bladet 1925, s. 144

⁵⁸ JUF-bladet 1925, s. 66

⁵⁹ JUF-bladet 1938, s. 1938

⁶⁰ JUF-bladet 1939, s. 183

⁶¹ JUF-bladet 1939, s. 23

⁶² JUF-bladet 1930, s. 40

⁶³ JUF-bladet 1929, s. 318

⁶⁴ JUF-bladet 1933, s. 44

som kurserna vände sig till. Om medlemmarna själva fick vara med och påverka kursens innehåll blev sannolikheten högre att fler ville delta. Bärebergs avdelning skrev ett sammanfattande brev 1945. Det hade då gått sex år sedan det sista brevet till JUF-bladet publicerades. I detta brev sammanställde brevskrivaren vad som hade hänt under 1940-talet. Där framkom det bl. a. att kursdagar av olika slag hade hållits varje år.⁶⁵ Det var i den föreningen ett återkommande tema. Vad kursdagarna innehållit framgick inte, men det tyder på att en väl fungerande kursverksamhet hade utvecklats.

Föreningen i Tengene hade hållit en lång rad kurser 1935 och det är av intresse att räkna upp dem för att visa vilken bredd det var på dem: en sjukvårdskurs, en lantbrukskurs, en kurs i bokföring, en skogsvårdskurs och en hovbeslagningskurs.⁶⁶ Som synes fanns här flera kurser som framtida bönder kunde tänkas ha nytta av.

Ute bland JUF-avdelningarna förekom det också att det anordnades föredrag med skilda inriktningar. Föredragen förekom inom två områden: antingen rörde det sig om något speciellt ämne som angick jordbruket (föredrag om mjölkhushållning i Lödöse)⁶⁷ eller också var det något som behandlade landsbygden och ungdomen (föredrag om Svensk ungdom i kris i Håcksvik).⁶⁸ Föredragen var ett återkommande tema på avdelningarnas program. Inom fyra av avdelningarna nämns föredrag i breven till JUF-bladet med jämna mellanrum ända fram till 1940-talet. De föredrag som handlade om ungdom och landsbygd var uteslutande något som förekom på 1940-talet. Tidigare har jag inte hittat något föredrag som har berört ämnet. Föredragen verkar höra samman med en viss rädsla för vad ungdomen skulle ta sig till med sin fritid. För att uppmärksamma problemet valde JUF att anordna föredrag om ämnet. Det bedömdes uppenbarligen som så viktigt att tid måste avsättas till det. Vid denna tid var frågan om dansbanornas inverkan på ungdomen aktuell. 1941 var frågan uppe på riksnivå, då JUF:s årsmöte tog upp frågan.⁶⁹ Danser var inte det enda som berördes. Ungdomens nöjen i stort debatterades men av detta var dansen det som många upplevde som det största hotet. Det var vad som då kallades för osunt leverne.

Majoriteten av föredragen hölls i samband med fester och sammankomster. När Bärebergs förening anordnade sin midsommarfest 1929 passade de också på att bjuda in en domprost som fick föreläsa om hemmen och den betydelse som tillmättes dem.⁷⁰ Föreningen i Degerfors höll en skördefest 1932 och då hölls det ett föredrag om odlingen av köksväxter.⁷¹ Genom att hålla föredragen samtidigt som större fester anordnades nådde föreningarna ut till mycket folk. Festerna var i regel välbesökta så föredragen fick på det sättet en potentiellt stor publik. Samtidigt kan föredragen ha fungerat som publikmagnet om det ämne de berörde appellerade till folket i bygderna. Möjligheterna för människorna att åka någonstans på 1920-40-talen var mer begränsade än idag och enbart ett föredrag på programmet kan ha varit för lite för att locka folk att höra på dem.

⁶⁵ JUF-bladet 1945, s. 363

⁶⁶ JUF-bladet 1935, s. 204

⁶⁷ JUF-bladet 1925, s. 92

⁶⁸ JUF-bladet 1943, s. 298

⁶⁹ JUF-bladet 1941, s. 203

⁷⁰ JUF-bladet 1929, s. 271

⁷¹ JUF-bladet 1933, s. 44

I ett avseende lyckades JUF-avdelningarna utveckla socknarna ganska mycket och det var genom att anlägga bibliotek. I tre av avdelningarna har biblioteksverksamheten ökat i omfattning under de år jag följt dem. Det första av dem bildades i Bäreberg 1930, följt av Tengene 1935 och Kisa 1943. Omfattningen på biblioteken var stor med tanke på att det rörde sig om enskilda socknar. Bärebergs bibliotek var det som var minst av de tre och det innehöll 270 band.⁷² Tengene och Kisa hade uppåt 400 band vardera.⁷³ Vilken typ av litteratur dessa innehöll finns inte återgivet i breven. Jag antar dock att de innehöll både skön- och facklitteratur. Biblioteken fungerade troligen som komplement till de kurser och studiecirkel som hölls av avdelningarna. De bidrog säkerligen till att sprida böcker till landsbygdens folk som annars skulle ha haft svårt att hitta dit. Sökandet efter kunskap uppskattades av JUF och biblioteken låg helt i linje med detta tänkande. Det studerades inte enbart i JUF, utan minst lika viktigt var vad som ska beskrivas i nästa stycke, nämligen den organiserade tävlingsverksamheten.

2.4 JUF och tävlingsverksamheten

Verksamheten ute i föreningarna byggde i stor utsträckning på praktiska övningar.⁷⁴ JUF vände sig ju i första hand till ungdomen på landsbygden, men begreppet ungdom är i fallet med JUF lite vagt. Åldern på medlemmarna varierade kraftigt och samma personer som var med och startade lokalavdelningar kunde tjugo år senare fortfarande vara aktiva. Genom att sträva efter att ge medlemmarna något att göra på fritiden försökte JUF råda bot på den stämpel av leda som landsbygden hade fått. Men JUF strävade även efter att lära ungdomarna inför det kommande yrkeslivet på landet. Ett sätt som avdelningarna använde sig av var att genom tävlingar låta medlemmarna tävla med varandra i grenar som på något sätt hade anknytning till landsbygden. Spänningen i att tävla med andra medlemmar kombinerades med den praktiska nyttan deltagarna faktiskt hade av att kunna de moment som tävlingarna innehöll.

De tävlingar som nämns i breven kan delas in i tre kategorier: hemmet och trädgården, djuren och deras skötsel samt åkern och dess grödor. Tävlingarna omfattade områden som tillsammans täckte in större delen av en bondgårds skötsel. I kategorin hemmet och trädgården förekom tävlingsgrenar som slöjd, prydlighet kring hemmet, skötsel av en köksträdgård och odling av köksväxter.⁷⁵ Det råder ingen tvekan om att det var tävlingsgrenar som framförallt kvinnorna skulle få nytta av var de än skulle komma att få jobb framöver. Utan att gå för djupt in i studiet av könsrollerna under de första decennierna av 1900-talet räcker det att konstatera att hemmet då var något som kvinnorna fick ta det största ansvaret för, vare sig de kom att arbeta som pigor eller ha ett eget hem att ansvara för. Här strävade föreningarna efter att få med kvinnorna i tävlingarna. JUF var inte en förening som enbart vände sig till männen.

Djur och djurskötsel var en viktig kategori med tanke på den stora betydelse som djuren hade för arbetet på gården. Hästen var nödvändig för att sköta brukandet av åkrarna, medan andra djur tillhandahöll matprodukter. Det är omöjligt att säga vilket djur som

⁷² JUF-bladet 1945, s. 363

⁷³ JUF-bladet 1943, s. 357

⁷⁴ JUF-bladet 1929, s. 201

⁷⁵ JUF-bladet 1926, s. 90

hade störst betydelse, utan de kompletterade varandra. Kunskap om djuren var väsentligt för att kunna ta hand om dem på rätt sätt. Det var något JUF-avdelningarna tog fasta på när de anordnade tävlingar. Mjölkningsgren var en sådan tävlingsgren som det var väsentligt att känna till.⁷⁶ Många av gårdarna på landet hade kor så att de kunde täcka det egna behovet av mjölk och samtidigt sälja överskottet vidare för att dra in pengar. Om det inte fanns kor på den egna gården så förekom det ofta att pigor och drängar anställda på större gårdar fick ta hand om mjölkningen där. Det tävlades också i konsten att bedöma djur.⁷⁷ Breven går inte närmare in på hur domarna bar sig åt för att kora en vinnare i en sådan tävling, men eftersom det var vanligt att bönderna köpte kreatur på marknader skadade det inte att ungdomarna lärde sig se vilka djur som kunde vara värda att köpa.

Sist av tävlingskategorierna är åkern och dess skötsel. Här fanns det en lång rad med tävlingsgrenar som man tävlade inom. Tävlingar i plöjning förekom i många av avdelningarnas brev.⁷⁸ Bärebergs avdelning i Skaraborg anordnade en sådan tävling 1939 i samband med en skördefest. Det var ett drag som gjorde att det dels fanns mycket folk på plats som kunde följa tävlingen samtidigt som det inte är omöjligt att tävlingen i sig lockade besökare till festen. Degerfors-föreningen tog till ett sådant grepp 1932 då de anordnade en skördefest.⁷⁹ Samtidigt med denna hölls det också en tävling i slätter. Tävlingen gick ut på att ett antal deltagare på snabbast möjliga tid med hjälp av lie skulle slå så mycket som möjligt. I samma brev räknades också alla pristagarna upp, något som jag tolkar att föreningen måste ha satt ett stort värde på tävlingen och uppskattat den insats som tävlingsdeltagarna gjorde. Vidare framstod föreningen som en duktig anordnare av tävlingar och det gjorde inte saken sämre. Det förekom i långt fler fall än detta att avdelningarna valde att presentera alla pristagare. Uppenbarligen fanns det här en strävan efter att framhäva att just tävlingar anordnats. Tävlingarna hade fått ett stort genomslag och många ville delta i dem. De var förutom den ovan nämnda indelningen även indelade efter tidsrymd. Det fanns dels de tävlingar som avgjordes snabbt (t ex plöjning) och dels de tävlingar som tog längre tid att genomföra. Till de sistnämnda tävlingsgrenarna hör potatisodlingen.⁸⁰ I motsats till plöjning tog det här flera månader innan man skulle komma att se resultatet av de tävlandes ansträngning. Det var en lång process att odla potatis och krävde en viss skötsel för att bli bra. All form av tävlan där växter skulle bedömas krävde på sitt sätt mer arbete från de tävlande och ett större engagemang. De flesta av tävlingarna avgjordes under våren och hösten, men det förekom också att tävlingar anordnades på vintern. I Lödöse anordnades speciella tävlingar för just den här årstiden.⁸¹ Det rörde sig om hemslöjd och ladugårds kontroll, två tävlingsgrenar som definitivt inte var beroende av vädrets makter. I tävlingsgrenen hemslöjd ingick en lång rad olika saker som kunde tillverkas hemma så det var en väldigt omfattande gren. Tävlingar i ladugårds kontroll gick ut på att de tävlande skulle kunna sköta en ladugård med allt vad det innebar av djurskötsel och andra arbetsmoment. Sedan bedömdes resultatet och jämfördes med vad de andra tävlande hade åstadkommit.

⁷⁶ JUF-bladet 1932, s. 127

⁷⁷ JUF-bladet 1933, s. 44

⁷⁸ JUF-bladet 1939, s. 36

⁷⁹ JUF-bladet 1932, s. 324

⁸⁰ JUF-bladet 1928, s. 337

⁸¹ JUF-bladet 1929, s. 11

Tävlingarna fungerade inte bara som ett sätt för JUF:s medlemmar att få träna sig inför det kommande vuxenlivet. De fungerade också som ett sätt att knyta de övriga människorna i området närmare föreningen.⁸² De tävlingsgrenar som anordnades var lätta att relatera till för de boende i området eftersom det tävlades i sådant som de själva i många fall kände till och på egen hand kunde bedöma. Om deras egna barn var med i tävlingarna fanns det med allra största säkerhet en önskan att se dem vinna, vilket skapade ett engagemang för tävlingarna. Lyckades sedan inte de egna barnen vinna så hade de åtminstone fått sig en nyttig lektion i hur ett visst moment kunde utföras.

Även om det inte styrks av breven kan jag tänka mig att föräldrarna välkomnade ett ökat intresse för jordbruksaktiviteter som tävlingarna kunde väcka. Om tävlingarna ledde till ett ökat intresse från ungdomarnas sida för arbetet på landsbygden kunde detta starkt hjälpa till att de senare i livet valde att stanna kvar där istället för att flytta därifrån. Tävlingarna som aktivitet återkommer i många av avdelningarnas brev och det skulle inte ha varit möjligt om det inte funnits ett intresse från medlemmarnas sida. De äldre var positiva till JUF-föreningarnas tävlingar eftersom det kunde bidra till att ungdomarna stannade i bygden och att den på det sättet kunde leva vidare. När det gäller sysselsättningen spelade tävlingarna en viktig roll eftersom det i många fall låg mycket jobb bakom de resultat som sedan skulle bedömas. Det bedömdes som positivt eftersom ungdomarna nu inte skulle slösa bort sin tid med kortspel och besök vid dansbanorna.⁸³ JUF förenade både utbildning och nöje i sin tävlingsverksamhet, vilket underlättade deras mål med att få landsbygdsungdomarna intresserade av arbete på landsbygden. Drömmen om ett ädelt nöjesliv och träning inför vuxenlivet kombinerades på detta sätt.

2.5 JUF och nöjeslivet

Under 1900-talets första decennier kom dansbanorna att stå som symbol för den oorganiserade ungdomen. Dansbanor var inget som på något sätt var unikt för städerna. På många platser runt om på landet fanns det ställen där ungdomar kunde träffas och umgås. För många var detta den enda möjligheten som bjöds för att få lite förströelse vid sidan av arbetet på gården. Platserna där man dansade kom i städerna att förknippas med en viss moralisk nedgång. Problemet var inte den vanliga traditionella dansen, utan de nya danser som kom till Sverige vid 1900-talets början.⁸⁴ Ursprungslandet var USA där många av danserna utvecklades för att sedan spridas till Europa. Två populära varianter var tango och onestep, danser där ungdomarna dansade tätt tryckta mot varandra. Det uppskattades inte av alla vuxna. I tidningarnas kultursidor förekom det att skribenter beklagade sig över den förändring till det sämre som dansen genomgått.⁸⁵ Tidigare hade dansen förknippats med sund och naturlig livsglädje, men nu hade den blivit dekadent och något att akta sig för. De moralfunderingar som framträdde förmådde dock inte stoppa den utveckling som tagit sin början, utan nya danser gjorde sitt intåg under de följande decennierna. Under 1920-talet gjorde charleston sitt intåg från USA, följt under

⁸² JUF-bladet 1931, s.116

⁸³ JUF-bladet 1928, s. 57

⁸⁴ Elmlund, s. 119

⁸⁵ Helena Friman m fl, Storstadsungdom i fyra generationer (Stockholm, 1991) s. 43

1930-talet av en rad andra danser som stepdans och jitterbugg.⁸⁶ Ingen av danserna föll den äldre generationen i smaken, utan de förskräcktes mer och mer över vad deras ungdomar ägnade sig åt. Speciellt jitterbugg väckte föräldrars förfäran eftersom de dansande kastade varandra och befann sig närmare varandra än någonsin tidigare.

På landsbygden drogs dansbanorna med ett dåligt rykte som främst kom att förknippa dem med fylleri och slagsmål.⁸⁷ Som många andra rykten fanns det här både sanna och falska sidor av det. Arrangörerna av dansen kunde t ex vara en lokal idrottsklubb. Dansarrangemangen bjöd inte bara på dans. Det kunde även förekomma att diverse stånd fanns på plats som tombolastånd och skjutbana. Ett kafé fanns vanligtvis också samt diverse stånd för försäljning av choklad och cigaretter. Vid många tillfällen fanns det en orkester som spelade.⁸⁸ Dansbanorna drog till sig mycket folk från trakten. Här fanns det en möjlighet att träffa andra ungdomar som de kunde prata eller på andra sätt umgås med. På landsbygden var det ovanligt att det gavs tillfälle att träffa andra ungdomar i större omfattning. För det mesta var det mycket arbete som behövde göras på gården och även skolan tog en del av ungdomarnas tid i anspråk.

I hur stor utsträckning det förekom att besökarna på dansbanorna drack alkohol eller inte är svårt att få en bild av. Sverige hade haft problem med alkohol tidigare. Under 1800-talet söps det mycket och det ledde till att nykterhetsrörelsen bildades. Arbetarrörelsen tog också upp nykterhetsfrågan som en viktig punkt och arbetade aktivt för mindre supande bland befolkningen. Vid 1900-talets början hade det gett resultat och alkoholen hade inte samma betydelse som tidigare. För arbetarrörelsen hade problemet främst aktualiserats under senare delen av 1800-talet då industrialiseringen tog fart och en ny samhällsklass (arbetarna) bildades.⁸⁹ Supandet var utbrett i denna grupp och det var definitivt ingenting som arbetarrörelsen kunde ignorera. Frågan var hetare än någonsin efter första världskriget och 1922 genomfördes Sveriges första folkomröstning angående ett totalförbud mot alkoholen. Med en ytterst knapp marginal röstade svenska folket nej till ett förbud. Inte heller ska frikyrkorörelsens kamp mot rusdryckerna underskattas, men där låg grunden till kampen på ett annat plan. Supandet avtog ytterligare i omfattning från 1920-talet och framåt beroende dels på motbokens införande och dels på ett ökat materiellt välstånd som minskade behovet av alkohol.⁹⁰

Att fylleriet minskade i omfattning är dock inte detsamma som att det inte förekom. Danstillställningarna var tillfällen då det kunde krävas mod att bjuda upp en tjej. Alla pojkar hade definitivt inte detta mod och då var det lätt att ta till spriten för att ge sig själv lite extra kraft. Det ena gav det andra, och en onykter yngling hade lättare att hamna i slagsmål än en person som inte var påverkad. Det fylleri och de slagsmål som förekom var tillräckliga för att en bild skulle skapas där dansbanorna framstod som ett syndens näste, farligt för ungdomar.

⁸⁶ Friman, s. 141

⁸⁷ Folke Bäck, *O. ljuva ungdomstid* (Karlstad, 1990) s. 79

⁸⁸ Ibidem, s. 81

⁸⁹ Karl- Olof Andersson, *Vårt dramatiska sekel- Mellankrigstiden* (Stockholm, 1994) s. 41

⁹⁰ Ibidem, s. 51

Båda dessa frågor som på var sitt sätt uppmärksammades av samhället undgick inte JUF. I endast ett brev från avdelningarna har en avdelning påpekat att den givetvis firade en fest nyktert.⁹¹ JUF hade som policy att deras förening skulle vara alkoholfri och det inkluderade också deras fester. Alkoholen i sig kunde givetvis vara skadlig, men frågan om varför föreningen valt att vara nykter måste ses ur ett större perspektiv för att förstås. I likhet med de skribenter som uttalat sig i städernas press vid 1900-talets början fanns det en bild av dansbanorna som något skadligt inom en del JUF-avdelningar. Bilden präglades av slagsmål och spritmissbruk. I bakgrunden fanns också en misstro mot den nya dansen som något representativt för stadens lockelser. JUF hade som ett av sina mål att råda bot på sysslösheten på landsbygden just för att stoppa den flykt till städerna som många upplevde förekom.⁹² Det var inte bara en tro på arbete och ett bättre liv som lockade ungdomarna till städerna, utan även städernas utbud av nöjen fanns i bakgrunden som något attraktivt. Landsbygden kunde inte på långa vägar konkurrera med det utbud som städerna hade att erbjuda vare sig det gällde modern dans eller biografer.

Bortsett från brevet ovan är det väldigt tyst om alkoholen. Frågan omnämns inte på en enda förbundsstämma mellan åren 1925-1960 vilket tyder på att det inte kan ha varit några större meningsskiljaktigheter i frågan. Synen på alkohol förändrades inte heller under årens lopp utan förblev densamma. Om det förekom några problem med alkohol på JUF: s fester så var det ingenting som framhölls i några brev till JUF-bladet. Det var inget som någon avdelning ville skulle framkomma i förbundets tidning och det hade rimmat mycket illa med den officiella syn JUF hade om någon avdelning i sina brev framhåvt att det förekommit alkoholförtäring på dess fester. Tvärtom var det ett viktigt syfte att framhäva hur duktig avdelningarna varit i allt vad de företog sig.⁹³

Föreningen hade en samstämmig syn på alkoholfrågan men när det gällde dansen var saken en helt annan. Förbundsstämmorna kom att beröra frågan flera gånger. Dessa var de årliga möten som föreningen anordnade där utvalda representanter från de olika länen närvarade och nya beslut om föreningens inriktning togs. Mötena uppfattades som viktiga händelser av utomstående personer. Ett tydligt exempel på detta är att kronprinsen närvarade vid 1927 års möte.⁹⁴ Förklaringen till detta står närmast att söka i de värderingar som föreningen stod för. JUF stod för ett bevarande av landsbygden som den tidigare sett ut med kamratskap och hög arbetsmoral som viktiga komponenter. Förbundet hade ett relativt högt anseende. Det märktes också på tre andra förbundsstämmor då landshövdingen för det län dit stämman var förlagd närvarade. Stämmorna hölls i regel i olika städer varje år och det län som då stod som värd kunde ibland hedra mötet genom att landshövdingen besökte det.⁹⁵

Vid det första mötet som jag har tittat på från 1925 spelade nöjesfrågan en stor roll. Då hade JUF inte funnits mer än sju år så det kan ha varit nödvändigt att dra upp några riktlinjer för den fortsatta verksamheten i föreningen.⁹⁶ På mötet poängterades det att lek

⁹¹ JUF-bladet 1945, s. 276

⁹² JUF-bladet 1928, s. 178 ff

⁹³ JUF-bladet 1931, s. 193

⁹⁴ JUF-bladet 1927, s. 126

⁹⁵ JUF-bladet 1932, s. 259

⁹⁶ JUF-bladet 1925, s. 162

och idrott måste vara en del av programmet för lokalavdelningarna. Om avdelningarna tog till sig detta skulle det skänka medlemmarna kraft och ett gott humör. Redan tidigt kom alltså JUF att knyta till sig kroppsliga övningar till sitt program. Det fanns dock en viktig reservation hos stämman; den idrott som medlemmarna skulle ägna sig åt fick inte vara av den hetsiga typ som förekom i städerna med tidtagning och press på deltagarna att prestera så bra som möjligt. Vad som här främst avsågs var friidrotten som började få ett starkt fäste i städerna. På landsbygden skulle JUF istället ägna sig åt sund idrott där stadens jäkt inte skulle ha någon inverkan. Vidare passade stämman på att ge anvisningar för hur en festplats skulle anordnas och gav ett viktigt tillägg: inga dåliga nöjen skulle släppas in. JUF:s fester skulle hållas högt och ligga på ett högre plan än det vanliga nöjet. Det framgår inte av tidningen vad som avses med dåliga nöjen men med tanke på vad som i andra sammanhang framkommit antar jag att det är modern dans, sprit och kortspel som avses. Gemensamt för de båda påbuden är en latent rädsla för staden som lockelse. På alla sätt skulle JUF vara bättre än det som staden kunde erbjuda. Det var väsentligt för föreningen att särskilja sig som ett i deras egna ögon högre stående alternativ baserat på gamla traditionella landsbygdsnöjen. Det framstår som väldigt viktigt för JUF-ledningen att på ett tidigt stadium göra klart vad den står för.

Lantlivets stämpel som något tråkigt bedömdes som så viktig att ändra på att den kom att tas upp på en stämma. 1926 blev detta en egen punkt på mötet.⁹⁷ Här tog deltagarna upp det faktum att trevnad måste skapas på landet. JUF skulle sträva mot att ge en ny glans åt landsbygden. Bondens liv och leverne skulle bli lite mer glamoröst (åtminstone framstår det som något föreningen vill att det ska framställas som). Hur det skulle gå till var upp till lokalavdelningarna att fundera ut. Förbundsstämman lämnade inga närmare bestämmelser utan initiativet låg hos folket ute i bygderna. Problemet med tråkigheten lämnade inte dagordningen, utan den kom tillbaka 1928 och då i form av ett tal.⁹⁸ I talet betonades vikten av att bekämpa tråkigheten på landsbygden. Det togs upp i samband med ämnet flykten från landet, vilka var två ämnen som JUF ansåg var förknippade med varandra. Det var för övrigt ett problem som JUF hade att kämpa mot under hela sin existens och som förklarar att det fann sin väg till förbundsstämmorna. Efter dessa möten finns det ingen vidare rapportering om vare sig idrott eller ledan på landsbygden. Däremot kom frågan om dansen att tas upp på flera förbundsstämmor. 1933 blev den aktuell efter ett antal års uppehåll från JUF:s dagordning (den senaste gången var 1925).⁹⁹ Förbundsstämman ansåg det då nödvändigt att tillsätta en utredning för att ta reda på om dans förekom överhuvudtaget inom JUF. Ingen av förbundsstämmans deltagare uttalade sig heller positivt till dansens fördel. Här återkommer JUF:s rädsla för dansen och den dekadens denna ansågs stå för. Den betydelse som frågan hade för föreningen framkommer med all tydlighet när det ansågs nödvändigt att en speciell utredningsgrupp tillsattes för att ta reda på om dans förekommit inom föreningen.

Året därpå var utredningen klar med sitt arbete.¹⁰⁰ Resultatet blev att det inte kunde fastställas att någon modern dans förekommit inom JUF. Detta resultat låg helt i linje

⁹⁷ JUF-bladet 1926, s. 86

⁹⁸ JUF-bladet 1928, s. 178

⁹⁹ JUF-bladet 1933, s. 247

¹⁰⁰ JUF-bladet 1934, s. 264

med vad JUF avsåg och ville. Vikten av sunda och förädlade nöjen poängterades på stämman 1934. Lokalavdelningarna var alltså inte förbjudna att roa sig (tvärtom uppmuntrades detta), men det fick inte vara vilka nöjen som helst. JUF skulle inte sträva mot dåliga nöjen utan istället stå som ett hoppingivande tecken för landsbygdens ungdom mot de onda krafter som hotade den rådande ordningen. Organisationen ville dock inte gå in och detaljstyra lokalavdelningarnas verksamhet. Istället var de beslut som togs på förbundsstämmorna något för avdelningarna att sträva mot men det var i slutändan upp till dem att efterfölja de beslut som togs på stämmorna.

Efter den här urladdningen verkar det ha blivit lugnt på nöjesfronten några år framöver. De beslut som tagits visade vilken riktning JUF: s arbete skulle ta. Dansfrågan var däremot inte färdigbehandlad ute i lokalavdelningarna. Här förekom fortfarande diskussioner om vad som verkligen var acceptabla nöjen och dessa diskussioner kan ha varit en följd av de ramförslag som tagits av förbundsstämman som inte i detalj reglerade vilka de acceptabla nöjena var.¹⁰¹

1941 var det dags för en ny diskussion om nöjeslivet.¹⁰² Av någon anledning fick denna fråga återigen en plats på dagordningen. Några beslut verkar inte ha tagits på denna stämma utan snarare var det så att åsikter diskuterades och förbundsstämmans deltagare fick en chans att säga vad de tyckte. Året därpå kom dansfrågan i dagen igen. Missnöjet hos vissa medlemmar med den moderna dansen hade då nått så långt så att ett förslag om totalförbud på alla JUF: s fester hade lagts fram.¹⁰³ Dansen hade inte där att göra. Förslaget vållade diskussion på stämman, för det fanns ingen gemensam ståndpunkt. Vid förbundsstämmans slut hade förslaget om totalförbud förkastats och JUF ställde sig avrådande till modern dans men såg ingen anledning till att förbjuda det. Lokalavdelningar som ville anordna modern dans behövde inte längre ha några samvetsbetänkligheter över att de bröt mot någon av JUF: s bestämmelser.

I de åtta lokalavdelningar jag tittat på är det tyst om dansen i de brev som skickats till JUF-bladet utom med några få undantag. Samma år som förbundsstämman tillsatte en utredning om dansens förekommande eller inte i bygderna diskuterades frågan inom Håcksviks förening.¹⁰⁴ Det rörde sig om en allmän diskussion i föreningen. Att den förekom tyder på att det inte har rört sig om en total enighet i frågan ute i avdelningen. Tengene förening gick längst av alla föreningar när det gällde att framhäva hur duktig avdelningen varit i dansfrågan. I ett brev från 1928 skriver avdelningen om hur dåligt det hade varit på nöjessidan innan JUF kom till bygden.¹⁰⁵ Dansbanan var inte bra för nöjeslivet men nu skulle det bli bättre när JUF kommit till bygden. Nöjeslivet skulle få sig en välbehövlig uppräckning. Det var också viktigt för föreningen att få påpeka att ingen dans skulle förekomma utan nu skulle ett ädlare nöjesliv införas. Formuleringen är väldigt lik den som användes på JUF: s förbundsstämma 1925. Huruvida just detta fått genomslag i Tengene går inte att säga, men möjligheten finns att förbundsstämmans diskussion påverkade avdelningen.

¹⁰¹ JUF-bladet 1933, s. 106

¹⁰² JUF-bladet 1941, s. 203

¹⁰³ JUF-bladet 1942, s. 204

¹⁰⁴ JUF-bladet 1933, s. 106

¹⁰⁵ JUF-bladet 1928, s. 57

Om avdelningarna inte ägnade sig åt modern dans så var det rakt motsatt hållning för folkdansen. I flera av avdelningarna fanns det folkdanslag som uppträdde på fester eller som reste till andra landskap på kortare turnéer.¹⁰⁶ Folkdansen var en del av böndernas gamla kulturliv och inget som JUF skulle komma på tanken att förbjuda. Istället var den gamla dansen något att föredra och jag kan tänka mig att den sågs som ett värn mot den nya moderna dansen.

Förbundsstämmans hållning går igen ute i lokalavdelningarna. Den bild föreningarna vill visa upp för det övriga JUF-Sverige var i denna fråga den officiella. Det bör påpekas att detta på intet sätt utesluter att dans kan ha förekommit på festerna, men i sådana fall var det ingenting som avdelningarna ville skylta med.

JUF: s inställning till några av de vanligaste nöjena hindrade inte att medlemmarna roade sig. Tvärtom var nöjen en viktig del av lokalavdelningarnas aktiviteter. Föredrag, kurser och tävlingar var nog så populära, men de hade fått mindre verkan om de varit de enda aktiviteter som JUF ägnat sig åt. Festerna med alla aktiviteter som hörde till dem drog många gånger mycket folk. När avdelningen i Kisa anordnade en fest 1925 kom det ungefär 2000 deltagare, vilket var en ansevärd summa.¹⁰⁷ Tengene förening anordnade ett ungdomsmöte och detta bevisades av 1000 personer, inte fullt lika många som festen i Kisa men ändå inget ringa tal.¹⁰⁸ Festerna och mötena fungerade både som intresseväckare för JUF i områden där de var verksamma och som förströelse för besökarna. Sammankomsterna var inte några exklusiva tillställningar enbart för medlemmar i JUF eftersom antalet besökare vida översteg antalet JUF-medlemmar i trakten där festen anordnades.

JUF: s fester hade ett innehåll som mer eller mindre går igen hos alla avdelningar. Ofta började de med att ett tal hölls. Temat för talet varierade men det rörde sig flera gånger om något som handlade om landsbygden och ungdomen. På Bärebergs midsommarfest år 1929 var domprosten talare och han hade valt att tala om hemmet och dess viktiga betydelse för människorna.¹⁰⁹ Talet efter detta (det var två tal på festen) hölls av en notarie och handlade om hur lyckliga svenskarna var som fick äga ett fosterland. Både nationalism och kyrkliga värderingar fick plats på samma fest.

Sång var en viktig punkt på festerna och något som avdelningarna gärna framhöll hade förekommit. I de fall det nämns vilka sånger som sjungits rör det sig om religiösa sånger eller sånger med nationell karaktär. Ibland avslutades möten och fester med att nationalsången sjöngs. Inte heller var det uppseendeväckande att musik förekom.¹¹⁰ Tvärtom var det ett stående inslag att det spelades hos avdelningarna. Både musiken och sången var två betydelsefulla teman för JUF när fester anordnades, vilket inte minst märks på alla gånger de omnämns i brev. Det var ett gammalt och beprövat sätt att få med festbesökarna på och något som använts under lång tid.

¹⁰⁶ JUF-bladet 1941, s. 271

¹⁰⁷ JUF-bladet 1925, s. 143

¹⁰⁸ JUF-bladet 1928, s. 57

¹⁰⁹ JUF-bladet 1929, s. 271

¹¹⁰ JUF-bladet 1930, s. 43

Hos några av föreningarna har det även anordnats teater och sketcher av olika slag.¹¹¹ Det var ett vanligt tema på festerna och hos Tengene förening bildades ett speciellt teaterlag 1933 för att just sköta detta område av underhållningen.¹¹² Tydligt var det populärt för två år senare var teaterlaget fortfarande aktivt. Tengene förening företog sig att bygga en friluftsscen vilket de var ensamma om.¹¹³ Den skulle fungera som en bas i striden mot dekadens.

Festerna samlade mycket folk, och då var det vanligt att priserna för årets tävlingar delades ut. Tävlingarna hade en stor betydelse för avdelningarna och det föreföll vara ett bra tillfälle att hylla pristagarna på genom att ha prisutdelningen när så mycket folk var samlat.¹¹⁴ Många hade också chansen att få ett pris eftersom variationen på tävlingarna var stor, vilket jag anser medförde att fler kunde lockas deltaga i dem.

Till nöjeslivet hörde också gymnastiken och folklekarna. Det var två aktiviteter som JUF övertog från landsbygdens kulturliv. Speciellt folklekarna hade gamla anor, och var något som bönderna hade roat sig med i generationer. Vad bönderna valde att roa sig med berodde på årstid och väder, men populära aktiviteter var bollspel av olika slag, kägelspel och på vintern skridskoåkning.¹¹⁵ Idrottandet hade ett visst tävlingsdrag i sig men det var inte det som var viktigast vid utövandet på landsbygden. Den mer tävlings- och prestationsinriktade idrotten började göra sitt intåg under 1900-talets början men det var då långt kvar till den omfattning som det kommit att få idag. Istället var böndernas idrottande något som förekom som ett naturligt avbrott i de vardagliga sysslorna. Tiden var inte lika väsentlig då som den är nu. Bristen på klockor var en anledning till det, men också att intensiteten i arbetet på landet varierade under året så att bönderna ibland hade mycket tid till sitt förfogande. De flesta socknar hade någon speciell plan där man kunde mötas och spela, den så kallade lekvalLEN.¹¹⁶ Dess betydelse avtog under 1900-talet, men det innebar inte att de försvann helt och hållet. Undantagsvis kunde kyrkogården användas för lekar även om det inte alltid uppskattades av prästen.

Gymnastiken började göra sin inmarsch i Sverige under 1900-talet både vad gäller damer och herrar. Det var en trend som märktes inom JUF. Runt om i landet bildades lokala gymnastiklag. Hos tre av avdelningarna har det funnits gymnastikgrupper varav den tidigaste bildades i Håcksvik 1926.¹¹⁷ De andra två kom till i början av 1930-talet. Dessa grupper omnämns inte speciellt många gånger i breven utan verkar ha drivits av det intresse som funnits i avdelningarna jämsides med de andra grupperna (schackklubb, studiecirkel etc.). Gymnastiken var något som förknippades med raska och friska ungdomar och JUF hade absolut inget emot att sådant förekom bland lokalavdelningarna. Lekarna på fester och möten kom nästan att bli ett stående inslag. Det gav föreningarna ett inslag av nöje mitt i allvaret och ett sätt att få lite förströelse. Samtidigt började nya nöjen sakta men säkert göra intåg bland ungdomarna och inslaget av folklekar kan också ha varit ett sätt att bevara något av det gamla bondesamhällets kulturliv.

¹¹¹ JUF-bladet 1945, s. 276

¹¹² JUF-bladet 1933, s. 380

¹¹³ JUF-bladet 1943, s. 236

¹¹⁴ JUF-bladet 1934, s. 42

¹¹⁵ Hellspång, s. 472

¹¹⁶ Ibidem, s. 251

¹¹⁷ JUF-bladet 1926, s. 9

2.6 JUF- ett alternativ eller ett komplement till folkhemmet?

Få inrikespolitiska fenomen har påverkat svenskarnas liv så mycket som utbyggandet av den svenska välfärdsstaten. Tanken på svensk välfärd är kanske främst förknippad med tiden efter andra världskriget, men spåren går att finna långt tidigare. Från början av 1920-talet och framåt togs det olika steg för att förbättra situationen för befolkningen i stort. Ett första steg var införandet av motboken 1917 som var ett försök att begränsa alkoholkonsumtionen och därmed förbättra folkhälsan. De socialpolitiska åtgärderna kom att omfatta långt mer än detta. Strax efter första världskrigets slut fanns det ett stort behov av åtgärder på det sociala planet: alla bostäder var långt ifrån bra, arbetslöshet kunde betyda ekonomisk katastrof och landets pensionärer hade en allt annan än enkel situation.¹¹⁸ Fattigdomen skulle bekämpas, klyftorna mellan grupper i samhället minska och standarden för eftersatta grupper höjas. Allt detta skulle ske i statens regi. Fler mål kan läggas till dessa, men de är ett urval för att illustrera den situation som rådde. Stegvis började staten ta itu med problemen för att kunna skapa en grundtrygghet för alla svenska medborgare. En viktig förutsättning för att tanken om folkhemmet överhuvudtaget kunde påbörjas var att det rådde en total politisk enighet om dess genomförande och en helt enig riksdag stod bakom mycket av dess innehåll. Skillnader mellan partier märktes tydligare på hur exakt vissa åtgärder skulle utformas.¹¹⁹ Rösträtt för hela folket förflyttade det politiska inflytandet till medborgarna och gjorde dem delaktiga på ett helt annat sätt än vad som varit fallet tidigare, då bland annat inkomst och kön inverkade. Barnbidrag och en satsning på fler och bättre bostäder gjorde situationen lättare för familjer med barn.¹²⁰ 1946 infördes ett nytt pensionssystem med lika hög ersättning åt alla pensionärer. Den allmänna sjukförsäkringen som infördes samma år gjorde det lättare för alla att få vård.

Förutom de rent socialpolitiska satsningarna hörde därtill en satsning på barnomsorg och skola till folkhemmets viktiga grundstenar. Utbildning var viktig av främst två anledningar: dels skulle den minska klyftorna i samhället genom att alla oavsett bakgrund fick undervisning och dels skulle landets behov av kunniga personer stillas. Obligatorisk skolgång hade visserligen rått sedan 1842, men kvaliteten på densamma har varierat starkt mellan olika landsändar.¹²¹ Ett stort steg togs med folkhemmet för att försöka råda bot på detta förhållande. Genomgående för hela folkhemstanken var tron på att staten kunde rätta till de flesta sociala problem. Arbete åt alla var ett viktigt mål. Den ekonomiska politiken har strävat efter att få en så stor del av svenskarna till arbetslivet som möjligt (en viktig faktor med tanke på de summor som folkhemmet kostade). Tanken på det goda samhället genomsyrade svensk politik ända till 1970-talet då oljekriser och en hårdnande konkurrens från utlandet satte käppar i hjulen för planerna.

JUF som organisation var som störst under folkhemmets uppbyggnadsskede (1930- 1940-tal). Faktum är att JUF:s historia löper parallellt med folkhemmets, alltifrån starten 1918 till sammanslagningen med 4H-rörelsen 1960. Många av de tankar som stod att finna

¹¹⁸ Gunnar Heckscher, The welfare state and beyond- Success and Problems in Scandinavia (Minneapolis, 1984) s. 46

¹¹⁹ Almqvist, s. 108

¹²⁰ Stig Hadenius m fl, Sverige efter 1990- En modern politisk historia (Uddevalla, 1991) s. 173

¹²¹ Larsson, s. 41

bakom folkhemmet fanns också inom JUF. I välfärdens Sverige satsades det mycket på utbildning, och detta ingick likaså i JUF: s program. Inom JUF kombinerades teoretiska studier med praktiska övningar. Studierna stod t o m omtalade i förbundets stadgar som ett viktigt medel för att uppnå föreningens syfte.¹²² Anledningen till att JUF: s medlemmar studerade var flera, men den viktigaste anledningen tycks ha varit att hos medlemmarna väcka en stolthet över att bo på landet. Historia och hembygdsstudier stod högt i kurs, likaså studier som kunde underlätta brukandet av jorden. Tillsammans med tävlingarna och de andra praktiska övningarna strävade förbundet efter att kombinera två inlärningsmetoder. Precis detta inlärningsätt förespråkades i 1919 års undervisningsplan (det kom att benämnas aktivitetspedagogik).¹²³ Det var vanligt att lärare runt om i socknarna hjälpte till vid JUF: s aktiviteter och bland annat fungerade de som guider vid utflykter. Här fanns ett viktigt samarbete, och för JUF var det ett hårt slag när lärarna började försvinna från landsbygden till följd av den ökande urbaniseringen på 1960-talet. Utbildningstanken i både JUF och folkhemmet gick till stor del hand i hand med varandra utom i ett viktigt avseende: undervisningen i folkhemmet hade som ett viktigt syfte att förse den expanderande ekonomin med arbetskraft medan JUF ville få medlemmarna att stanna kvar på landsbygden. Staten såg gärna att de växande industrisamhällena och administrationen fick det folk som krävdes för att kunna upprätthålla en fortsatt tillväxt.

JUF: s utpräglade satsning på yngre barn med de olika odlingsklubbarna och tävlingarna kom senare att få konkurrens av skolväsendet. Denna satsning tog fart under 1940-talet då det upplevdes som väldigt viktigt från JUF: s sida att yngre barn fick komma med i verksamheten. Färre och färre barn gick på så kallat halvtidsläsande (en läsform som var vanlig på landet och som innebar att eleverna var hemma vissa dagar i veckan för att hjälpa till).¹²⁴ Det innebar att det blev mindre tid över för klubbverksamheten som kunde ta mycket tid i anspråk om det t. ex. rörde sig om ett odlingsprojekt eller djuruppfödning. Stegvis infördes sedan tre ytterligare skolår så att det blev ännu kortare tid över för verksamhet inom JUF. JUF: s förbundsstämma tog vid olika tidpunkter upp vikten av att ha fritid och vara ledig vilket kunde vara nog så svårt för dem som jobbade på landet.¹²⁵ Samma tankar återfanns bakom folkhemmet. En väsentlig del var införandet av två veckors semester som på ett helt nytt sätt gjorde det möjligt för folk att resa och återhämta sig inför nästa arbetsperiod. Problemet med ledighet på landsbygden fick JUF brottas med under större delen av den tid som jag tittat på. JUF hade inga problem överhuvudtaget med att staten införde semesterledighet, inte heller med den förda alkoholpolitiken (även om jag personligen anser att det inom vissa delar av JUF fanns de som önskade ett totalförbud). Det senare understryks av de reportage som publicerades i Jord och ungdom om alkoholdrickandets ökning efter motbokens avskaffande.¹²⁶ Bakom folkhemmet fanns en strävan att samarbeta. Det nya välfärdssamhället skulle byggas gemensamt av alla parter i samhället; bördan skulle inte enbart hamna på de lägre klasserna. Inte minst märktes samarbetet på den politiska arenan. Socialdemokraternas

¹²² Med handen på plogen - Jordbrukare ungdomens förbund 25 år (Stockholm 1943), s. 12

¹²³ Sven G. Hartman, Lärares kunskap-traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria (Åtvidaberg, 2001) s. 31

¹²⁴ Ibidem, s. 31

¹²⁵ Jord och ungdom 1951, s. 150

¹²⁶ Jord och ungdom 1957, s. 255

uppgörelse med Bondeförbundet 1933 visade att de ideologiska gränserna kunde överträdas.¹²⁷ I övrigt rådde stor politisk enighet om folkhemmets införande och inget parti sade sig helt vara emot det. På arbetsmarknaden inledde Saltsjöbadsavtalet 1938 en ny era av samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare som skulle vara i årtionden. Befolkningen i sin helhet var också delaktig i byggandet av folkhemmet genom att alltfler arbetade och därigenom betalade skatt till staten. De demokratiska reformerna som medförde allmän rösträtt för män och kvinnor 1918 gjorde att regeringsmakten blev varje medborgares ansvar. Samarbetet blev på detta sätt utmärkande för folkhemmet.

Att arbeta tillsammans var en princip som JUF också begagnade sig av. Ända från starten hade förbundet arbetat efter demokratiska ramar. På förbundsstämmorna valdes styrelse varje år och ute i lokalavdelningarna röstade medlemmarna fram en eventuell ordförande.¹²⁸ Jag har inte kunnat belägga att alla avdelningar hade en ordförande varför det kan ha förekommit att vissa avdelningar fungerade utan sådana. Vad som var avgörande för JUF: s demokratiska principer var att medlemskapet var frivilligt. Förbundet hade troligtvis kunnat fungera utan medbestämmanderätt men då hade färre medlemmar lockats till det. JUF var under de första åren negativt inställt till samarbete med andra förbund (främst politiska sådana), men under 1940-talet förändrades attityden och på två förbundsstämmor uppmanades medlemmarna att söka samarbete med andra organisationer¹²⁹ samt arbeta för mindre friktion mellan stad och landsbygd.¹³⁰ Likaså samarbetade JUF med systerorganisationer i andra nordiska länder och ett visst utbyte mellan länderna förekom, där bl. a. medlemmar från olika länder besökte varandra.¹³¹ De flesta av lokalavdelningarnas aktiviteter krävde samarbete av något slag. Tävlingarna krävde en ganska omfattande organisation och det hade inte fungerat utan att medlemmarna arbetat tillsammans. Festerna anordnades också gemensamt och då bidrog samarbetet väldigt mycket för att resultatet skulle bli bra.

Vidare förde JUF en aktiv strävan mot att förhålla sig på ett bra sätt med de boende i lokalavdelningarnas områden.¹³² Det gagnade definitivt båda parter eftersom lokalbefolkningen många gånger fick vara med på JUF: s arrangemang och i gengäld hjälpa till med bl. a. lokal för möten. Inte någonstans har jag funnit att förbundet har intagit en fientlig inställning till någon person eller förening, utan verksamheten har skett i samarbetets tecken.

De ekonomiska och sociala begränsningar som hämmat svenskarnas konsumtions-möjligheter minskades kraftigt under perioden 1920-1960. Den låga arbetslösheten och den ökade sociala tryggheten gjorde att fler människor kunde införskaffa de nya produkter som började komma under 1900-talets första hälft. Utbudet av produkter ökade lavinartat allt eftersom nya fabriker anlades och importen ökade.¹³³ Bilen hade under 1920-talet setts som en lyxartikel som det var få förunnat att äga, men den skulle under de närmaste årtiondena bli nästan var mans ägodel. Samma utveckling genomgick många

¹²⁷ Hadenius, s. 119

¹²⁸ JUF-bladet 1925, s. 162

¹²⁹ Jord och ungdom 1949, s. 250

¹³⁰ JUF-bladet 1946, s. 308

¹³¹ JUF-bladet 1937, s. 251

¹³² JUF-bladet 1927, s. 131

¹³³ Jan Hult, "Meccano och mekaniseringen av hushållsarbetet", Elmlund s. 105

produkter vare sig det rörde sig om hemelektronik eller hushållsartiklar. En genomsnittlig familj i en svensk stad på 1950-talet hade det långt bättre ställt än en familj på landsbygden under 1920-talet. Men den materiella förbättringen hade ett pris; gamla sociala mönster från landsbygden rycktes upp och i dess ställe kom ensamhet och anonymitet.¹³⁴ Staten arbetade hårt för att fylla det tomrum som uppkom i människors sinnen efter deras flytt till städerna. En viktig anledning till detta arbete var en rädsla för en stor, okontrollerbar hop med människor som staten inte skulle ha någon möjlighet att styra.¹³⁵ Rädslan tilltog när urbaniseringen ökade. Det nya samhället som folkhemmet skulle utgöra krävde att dess medborgare fick den rätta skolningen och upplysningen för att kollektivt kunna verka både för sitt eget och andras bästa. Här återkommer tron på vad den sociala ingenjörskonsten skulle kunna vara kapabel till att uträtta. Invånarna själva skulle inte kunna klara av att förbättra sin situation utan denna förbättring skulle staten sköta åt dem. Skolans roll var i första hand att uppfostra till omtanke och solidaritet, men också att uppfostra till samarbete. Makarna Myrdal betonade gemensamma ideal och intressen som mycket viktigt i folkhemmet. Tron på kollektivet skulle ersätta den äldre kyrk- och bygemenskapen, och även landsbygdsungdomar skulle omfattas av detta.¹³⁶

JUF: s drömmar om den bästa tillvaron kan också härledas till en materiell förbättring. Bättre jordbruksmaskiner förevisades ibland vid större sammankomster som fester och årsmöten.¹³⁷ Det sågs inte som negativt att bönderna på olika sätt förbättrade och underlättade sitt arbete. Redan från början hade JUF tillika uppmuntrat sina lokalavdelningar att grunda studiecirkel och starta kurser för att på så sätt få en bättre kunskapsgrund inför det kommande yrkeslivet.

JUF satsade dock inte enbart på att förbättra jordbruket. Eftersom det var en förening där medlemskapet var frivilligt fanns det större möjligheter att erbjuda gemenskap för medlemmarna. Här fyllde förbundet en viktig funktion bland landsbygdens unga: de gavs ett tillfälle att samlas och verka för någonting som låg dem nära, d v s jordbruk kombinerat med nöje. Vissa delar av den svenska landsbygden hade isolerats efter skiftesreformerna på 1800-talet och den gamla bygemenskapen hade tunnats ut. Nu gav JUF nya möjligheter för landsbygdsfolk att samlas. Detta omfattade inte enbart ungdomar utan även anhöriga och äldre människor. Senare kom även trö- till femtonåringar att bli en del av JUF genom klubbverksamheten. För de som verkligen ville engagera sig fanns det många möjligheter inom JUF där medlemmarna kunde arbeta som t ex kursledare och funktionär vid någon av alla de tävlingar som anordnades. Genom förbundets försök till gemenskapsfrämjande aktiviteter utmanades folkhemmets strävanden. Utbildningens viktigaste skillnad dem emellan var att inom folkhemmet skulle utbildning främja kollektivet och omfatta alla medan det inom JUF mest var att se som något det uppmuntrades till för att förhoppningsvis få ungdomar att stanna på landsbygden.

¹³⁴ Håkan Arvidsson, ”Reflektioner kring moderniseringens dilemma”, Almqvist s. 64

¹³⁵ Larsson, s. 150

¹³⁶ Ibidem, s. 155

¹³⁷ JUF-bladet 1932, s. 324

Tankarna bakom folkhemmet präglades också av en viss nationalistisk syn på historia. Under 1900-talet har de främst utgjorts av två stycken inriktningar. Den första är storsvenskheten som med sin utgångspunkt i stormaktstiden drömde om att återge Sverige dess gamla maktposition.¹³⁸ Den andra är lillsvenskheten som tog sin utgångspunkt i det gamla bondesamhället med dess frihet och fientlighet mot de mäktiga männen i riket, som exempelvis adeln. Medan anhängarna till storsvenskheten gärna framhöll de militära erövringarna på framförallt 1600-talet som beundransvärda betonade å sin sida lillsvenskhetens sympatisörer böndernas ständiga kamp för medbestämmande. Lillsvenskheten passade arbetarrörelsen mycket bra. Det kom att bli deras dominerande syn på historia. Med den kunde t o m demokrati spåras tillbaka sedan urminnes tider. Det var inte bara viktigt att lillsvenskhetens historiesyn passade arbetarrörelsen, lika viktigt var att storsvenskheten främst stöddes av överklassen. Genom att inte välja storsvenskheten kunde arbetarrörelsen och socialdemokraterna erbjuda ett alternativ och förankra folkhemmets förändringar i historien.

Den nationalistiska historiesynen kom alltså att bli en del av folkhemstanken. Per-Albin Hansson använde sig av Engelbrekt och Gustav Vasa i åtminstone ett av sina tal om folkhemmet på 1930-talet vilket visar på hans försök att visa på dess rötter i historien.¹³⁹ JUF är inte lika enkelt att kategorisera med avseende på historiesyn som folkhemmet. Inom förbundet går det att hitta personer som var mycket intresserade av gamla svenska kungar och som såg något mycket ärofyllt i Sveriges historia. En brevskrivare var så hänryckt att denne uppmanade läsaren att välja sin förebild i forntidens ädla man och kvinna.¹⁴⁰ Fortfarande fanns det under 1950-talet en vördnad för kungen inom JUF, vilket förklarar varför förbundet på varje förbundsmöte ansåg det nödvändigt att skicka ett hälsningstelegram till kungen.¹⁴¹ Det vore utifrån detta lätt att se JUF som anhängare av storsvenskheten, men situationen var något mer komplex än så. JUF hade sina rötter i det gamla bondesamhället och detta märktes även på historieintresset. Den egna bygdens historia var väldigt intressant bland flera av lokalavdelningarna. Borta var här intresset för den politiska historien. Denna hade ersatts av socknens och bygdens förflutna. Förklaringen till detta låg främst i att JUF strävade efter att bevara mycket av vad förbundet såg som landsbygdens gamla kulturliv. Det var väsentligt för att stärka ungdomarnas rötter bakåt och samtidigt ge en tydligare identitet. JUF kan inte kategoriseras som vare sig stor- eller lillsvenskt med avseende på historiesynen. Istället hamnar förbundet någonstans mellan dessa åskådningar.

Så länge de beslut som folkhemmet medförde förbättrade för folket på landsbygden fanns det ingen anledning för JUF att klaga. Då kompletterade enbart folkhemmet de många steg som JUF tog för att göra livet på landsbygden lättare för dess invånare. Synen på staden är kanske den största skiljelinjen mellan JUF och folkhemstanken. Här fanns en fundamental skillnad som syns redan när JUF:s syfte studeras där det står att flykten från landsbygden ska motverkas.¹⁴² Det var en åsikt som på längre sikt inte kunde dra jämnt

¹³⁸ Almqvist, s. 79

¹³⁹ Ibidem, s. 81

¹⁴⁰ JUF-bladet 1925, s. 144

¹⁴¹ Jord och ungdom 1952, s. 228

¹⁴² Med handen på plogen, s. 12

med Sveriges ekonomiska utveckling eftersom denna förutsatte att arbetskraft kunde omlokaliseras så att den så nödvändiga industrin även fortsättningsvis kunde öka Sveriges välbefinnande. Detta var ett tydligt exempel på JUF:s dualism: förbundet ville se att så många av jordbrukareungdomarna stannade kvar som möjligt (en klart bakåtsträvande syn) men samtidigt var förbundet väldigt månt om att introducera ny teknik på landsbygden och utbilda medlemmar i nya arbetsmetoder. Förbundet kunde vara väldigt radikalt och nyskapande när det gällde att gynna landsbygdens folk.

JUF bidrog till att skapa sysselsättning för ungdomar och det sågs som mycket positivt av staten. Under hela folkhemmets existens har staten dragits med problemet ungdomsbrottslighet och sysselloshet. Problemet kom att bli mycket uppmärksammat på 1930-talet då ungdomarna kom att synas allt mer i tillvaron. Under 1930-talet uppgick antalet människor i åldern femton till tjugofem år till över en miljon, så det var en stor grupp som staten till viss mån oroade sig för. Alla kom inte in på arbetsmarknaden utan började en kriminell bana.¹⁴³ Olika försök gjordes för att komma tillrätta med det, bland annat gjordes en medveten satsning på byggandet av ungdomsgårdar. Även om ungdomar och kriminalitet mest förknippas med städerna sågs det inte som mindre positivt att ungdom på landet fick något meningsfullt att göra. De bidrag som JUF fick från staten vittnar tvärtom om en önskan att verksamheten skulle fortsätta.¹⁴⁴ Dessa bidrag baserades på antalet medlemmar så det gällde för de förbund som fick bidrag att klara av att upprätthålla sin verksamhet för att kunna trygga sin framtid, beroende på att bidragen kom att spela en viktig roll för att betala bl. a. ledare för JUF:s kurser.

Sammantaget ser jag JUF som ett komplement till folkhemmet. De hade inte samma syn på alla saker, men de strävade åt att skapa en bättre tillvaro för människor. Jämförelsen försvåras av den omfattning som folkhemmet hade; JUF var ju en mindre förening enbart inriktad mot landsbygden. På sätt och vis var det två epoker som kolliderade där folkhemmet får stå för en expanderande industrinations försök att klara den sociala välfärden medan JUF försöker bevara något av det traditionella bondesamhället, något som med nutidsmänniskans ögon var dömt att misslyckas. För JUF:s medlemmar framstod det dock som möjligt att kombinera det nya industrisamhället med ett visst bevarande av landsbygdens bondesamhälle.

¹⁴³ Elmlund, s. 116

¹⁴⁴ Med handen på plogen, s. 22

2.7 Idealmänniskan- hur skulle denna se ut?

JUF var en organisation som vände sig både till pojkar och flickor. Det var en nödvändighet för att nå så många som möjligt av landsbygdens ungdomar eftersom flytten därifrån berörde båda könen. Kursverksamheten och tävlingarna var båda så pass differentierade att både män och kvinnor kunde hitta någon aktivitet som passade dem. Vid JUF:s grundande 1918 var könsrollerna på landsbygden långt mer uppdelade än vad fallet är idag. På gården var det i huvudsak mannens uppgift att sköta om brukandet av jorden medan kvinnan fick ta hand om hemmet och en stor del av barnuppfostran. Rollerna var dock inte cementerade utan när det gällde t. ex. djurskötseln var både mannen och kvinnan verksamma inom samma arbetsfält. Mjölknings var något som både män och kvinnor utförde, även om det var långt vanligare att kvinnor hade det som sin arbetsuppgift. Den traditionella uppdelningen försvann inte heller inom JUF utan det fanns en viss grad av uppdelning mellan könen. 1932 anordnades t. ex. i Bärebergs avdelning konserveringskurser för flickor medan pojkarna fick ägna sig åt hovbeslag.¹⁴⁵ På det här sättet uppmuntrade JUF till att de traditionella könsrollerna skulle finnas kvar, men undantag fanns. Vid flera tillfällen förekom det till exempel att kvinnor deltog i kurser som traditionellt varit männens område men jag har inte funnit belägg för att det motsatta förekom.¹⁴⁶

Utifrån de aktiviteter och stadgar som förbundet hade har jag här försökt skissa upp den idealiske medlemmen i föreningen. Den perfekta JUF-medlemmen skulle bo på landsbygden, tycka bra om jorden, inte ha någonting emot att arbeta och äga en ungdomlig ridderlighet. På det sättet går det att sammanfatta den fullkomliga medlemmen som en av grundarna till JUF ansåg att det skulle vara åren före 1920. En närmare granskning av den verksamhet som förbundet ägnade sig åt gör att denna bild styrks. Att bo på landsbygden var centralt för hela rörelsen. Den hade ju tillkommit som ett försök att bromsa flytten från landet och få ungdomar att stanna kvar. Med detta inte sagt att JUF ville locka tillbaka alla som flyttat därifrån men det upplevdes som onödigt att så många försvann. Relationen till jorden var också viktig med tanke på att den var den huvudsakliga näringen på landsbygden och då var det fundamentalt att den respekterades och vårdades. Latmaskar gjorde sig icke besvär i JUF. Här var det hårt arbete som gällde redan från unga år då klubbverksamheten med sina tävlingar tog vid. Genom att tidigt börja med kaninuppfödning och betesodling skulle barnen få lära sig att ta ansvar för ett eget litet företag och på det sättet skolas in i det väntande vuxenlivet. Även här var både pojkar och flickor välkomna, ingen stängdes ute från verksamheten. Tävlingarna var inte förbehållna de riktigt unga, utan det tävlades även bland de lite äldre medlemmarna, allt för att utveckla en mer fulländad färdighet.¹⁴⁷ Landsbygdens folk hade också att dras med en stämpel som ett något dumt och lite bortkommet släkte, fjärran från allt vad utpräglad bildning kallas. Det var en bild som JUF arbetade hårt för att ändra på. Många brev omnämner studiecirkel och de ämnen som studerades ute i avdelningarna.¹⁴⁸ Det hör samman med att JUF ville inpränta en stolthet bland sina medlemmar. De var inte

¹⁴⁵ JUF-bladet 1932, s. 151

¹⁴⁶ Sidebäck, s. 327

¹⁴⁷ JUF-bladet 1935, s. 204

¹⁴⁸ JUF-bladet 1929, s. 124

sämre bara för att de bodde på landet, utan de kunde lika väl som några andra hävda att de också studerade och förkovrade sig i de mest skilda ämnen. Här fanns en tydlig koppling till att medlemmarna inte skulle flytta; om de kände en stolthet över att bo på landet antogs det inte heller finnas någon större anledning att flytta därifrån. Framtidens bonde antogs också behöva ha mycket kunskap för att klara sitt yrke och då var det ju viktigt att studera. Idealmedlemmen såg också till att vara ledig med jämna mellanrum. Frågan om ledighet var ofta uppe på dagordningen och var viktig för förbundet. Nöjeslivet för den optimala medlemmen skulle hållas högt och inte ägnas åt dåliga nöjen som kortspel och supande. Roa sig fick medlemmarna gärna göra, men då helst med något som kunde anknytas till landsbygdens kultursfär. Fester med reseskildringar och givande diskussioner om lantbruksmetoder räknades definitivt till acceptabla nöjen, likaså folkdanser och teaterstycken.

Politiken lämnades utanför JUF. Medlemmarna skulle sträva mot att uppnå enighet på landsbygden och arbeta för allas bästa, inte splittra sammanhållningen genom att dra in partiets ståndpunkter i verksamheten. Tillsammans skulle medlemmarna i JUF gå framåt mot en ljusare framtid där jordbruket hade en viktig plats även i fortsättningen för landsbygdens befolkning. Böndernas historia och kulturliv skulle bevaras och beundras för att kunna tjäna som inspiration för medlemmarna. Den fysiska hälsan var viktig för förbundet och ett flertal gånger uppmuntrades ungdomarna ägna sig åt idrott och gymnastik för att på så sätt förbättra det egna välbefinnandet. Samarbetet var oerhört betydelsefullt i förbundet och en medlem fick vara beredd på att ställa upp för sina kamrater vare sig det gällde att anordna en fest eller måla den egna bygdegården. De förväntades likaså ha ett gott förhållande till befolkningen i lokalavdelningarnas närområde och gärna anordna tillställningar som passade många människor.

3. Avslutning

Min första frågeställning handlade om vad avdelningarna ville framhäva i sina brev. Brevens innehåll varierar mycket mellan avdelningarna, men det finns vissa gemensamma aspekter. Brevskrivarna beskriver ofta tävlingar, fester, årsmöten, bygdegårdar, föreläsningar, kurser och studiecirklar. Vad som speciellt slagit mig är den optimism som genomsyrar breven. Av alla de hundratals brev som jag gått igenom är det väldigt svårt att hitta något negativt. Förklaringen till det anser jag främst ligga i att föreningarna ville visa upp en så positiv bild som möjligt för resten av JUF-medlemmarna i Sverige. Avdelningarna tycks närmast ha tävlat i att beskriva hur duktig just den egna föreningen har varit i att anordna ett visst antal kurser eller tävlingar. Breven ger ju inte heller en objektiv bild av verksamheten i avdelningarna men så mycket skrivs ändå så att läsaren får en ganska god bild av vad som försiggått ute i bygderna. Större händelser i utlandet förbigås helt. Depressionen, nazismen i Tyskland och andra världskriget är exempel på händelser som jag rimligtvis förväntade mig skulle beröras i flera brev men så var icke fallet. Breven visar i regel upp den aktivitet som JUF antagit i sitt program och som alla avdelningar skulle sträva efter att uppnå. Skrivandet är som intensivast mellan åren 1925-1935 för att därefter avta i omfattning. Under vissa år mot slutet av 1920-talet kan föreningar skriva så mycket som tre-fyra brev per år. Vid 1940-talet har brevet ändrat karaktär, och inriktar sig främst på att ge årsrapporter om vad som hänt i avdelningarna.

Av det som diskuterades på förbundsstämmorna är det främst dansfrågan och idrotten som jag kunnat koppla samman med det som berörs i lokalavdelningarnas brev. Detta utgjorde min andra frågeställning. Förbundsstyrelsen undvek att direkt försöka styra verksamheten i lokalavdelningarna. Själva förbundsstämmorna omgavs med mycket annan aktivitet än själva styrelsemötet, och JUF-bladet ägnade stort utrymme åt att beskriva denna kringaktivitet varför det ibland varit svårt att hitta vad som egentligen berörts på mötena. Förbundsstämmorna tog upp problem i långt större utsträckning än avdelningarna vilket är föga förvånande eftersom det var där förbundets framtid utstakades. Under 1940-talet försökte JUF i stor utsträckning satsa på de yngre medlemmarna och de äldre försvann i stor utsträckning vilket enligt mig var ett stort misstag. Kontinuiteten kunde inte upprätthållas utan de äldre medlemmarna, speciellt då många som var med vid grundandet av vissa lokalavdelningar fortfarande var aktiva och hade mycket kunskap om hur arbetet i förbundet skulle gå till. JUF skulle förmodligen ha lyckats bättre om den tidigare klarat av att göra vissa inbrytningar i tätorterna. Min tredje frågeställning gällde likheter och skillnader mellan JUF och folkhemmet. I viss utsträckning visade det sig att JUF fick konkurrera med utbyggandet av folkhemmet. Det märktes tydligast på den utökade skolplikten och inflyttningen till städerna som underlättades av de socialpolitiska åtgärderna som genomfördes. Likheter saknades dock inte. Både JUF och folkhemmet strävade på var sitt sätt efter att skapa den goda tillvaron. De var båda demokratiska och historia spelade en betydelsefull roll hos dem båda. Den idealiska människan, vilket utgjorde min fjärde frågeställning, skulle enligt JUF vara arbetsvillig, hårt studerande, inte blanda in politik i förbundet och givetvis bo på landet. Om individen kände för att roa sig gick det bra, men det var viktigt att nöjet var av rätt slag. Modern dans, sprit och kortspel hade ingen plats inom JUF.

4. Referenser

Tryckt material:

JUF-bladet 1925-1948.

Jord och ungdom- Organ för Jordbrukare Ungdomens förbund 1949-1960.

Litteratur:

Agrell, Gunnar, I den stora gemenskapen 4H 1918-1978 (Växjö, 1978).

Almqvist, Kurt och Kay Glans, Den svenska framgångssagan? (Smedjebacken, 2001).

Andersson Karl-Olof, Giertz Per, Tynderfeldt Bo, Vårt dramatiska sekel (Stockholm, 1994).

Berggren, Henrik, Seklets ungdom- Retorik, politik och modernitet 1900-1939 (Finland, 1995).

Bäck, Folke, O, Ijuva ungdomstid (Karlstad, 1990).

Cserhalmi, Niklas, Fårad mark- Handbok för tolkning av historiska kartor och landskap (Lund, 1999).

Elmlund, Peter och Glans, Kay, Den välsignade tillväxten- Tankelinjer kring ett århundrade av kapitalism, teknik, kultur och vetenskap (Södertälje, 1998).

Friman Helena, Silvé- Garnert Eva, Storstadsungdom i fyra generationer (Stockholm, 1991).

Frykman, Jonas och Löfgren, Orvar, Modärna Tider (Lund, 1985).

Hadenius Stig, Molin Björn, Wieslander Hans, Sverige efter 1900- En modern politisk historia (Uddevalla, 1991).

Hartman, Sven G, Lärares kunskap- Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria (Åtvidaberg, 2001).

Heckscher, Gunnar, The welfare state and Beyond- Success and Problems in Scandinavia (Minneapolis, 1984).

Hellspong, Mats, Den folkliga idrotten(Uddevalla, 2000).

Larsson, Jan, Hemmet vi ärvde- Om folkhemmet, identiteten och den gemensamma framtiden (Smedjebacken, 1994).

Med handen på plogen- Jordbrukare ungdomens förbund 25 år (Stockholm, 1943).

Månsson, Per, Det goda livet (Göteborg, 2001).